

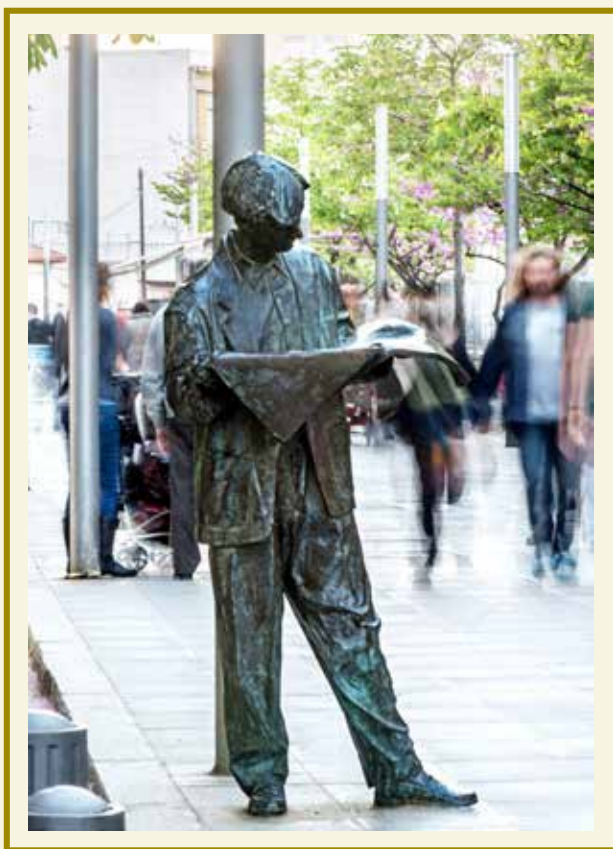
Guia de les escultures de Mollet del Vallès. Metalls, tècniques i curiositats

COL·LECCIÓ VICENÇ PLANTADA

13

María Asunción Valiente Bermejo

**Centre
d'Estudis
Molletans**

GUIA DE LES ESCULTURES DE MOLLET DEL VALLÈS.
METALLS, TÈCNIQUES I CURIOSITATS

COL·LECCIÓ VICENÇ PLANTADA

**Guia de les escultures
de Mollet del Vallès.
Metalls, tècniques i curiositats**

María Asunción Valiente Bermejo

COL·LECCIÓ VICENÇ PLANTADA

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	9
0. INTRODUCCIÓ	11
1. ALIATGES METÀL·LICS	13
1.1. Fosa de ferro (o ferro colat)	13
1.2. Acers inoxidablels austenítics	13
1.3. Acers de baix carboni	14
1.4. Acers Cort-ten®	14
1.5. Bronzes	15
1.6. Llautons	17
1.7. Aliatge d'alumini per fosa	17
2. TÈCNIQUES DE CONFORMACIÓ	
I DE PROTECCIÓ CONTRA LA CORROSIÓ	19
2.1. Fosa o emmotllament	19
2.2. Soldadura	20
2.3. Unions mecàniques	20
2.4. Forja i afaïçonament: corbats, plegats	21
2.5. Tall	21
2.6. Tècniques de protecció de les escultures contra la corrosió ambiental	21
3. LES ESCULTURES	23
3.1. Escultures realitzades en bronze	29
3.2. Escultures fetes principalment en fosa de ferro o en acer de carboni	47
3.3. Escultures realitzades principalment en Cort-ten®	74
3.4. Escultures fetes íntegrament en acer inoxidable	91
3.5. Escultures que inclouen la combinació de diferents aliatges i/o materials	95

© DEL TEXT: María Asunción Valiente Bermejo

© DE L'EDICIÓ: Ajuntament de Mollet del Vallès

© DE LES IMATGES: María Asunción Valiente Bermejo i Arxiu Històric Municipal,
excepte les que indiquen una altra autoria

© DE LA IMATGE DE LA PORTADA: Toni Torrellas

Primera edició: Abril de 2015

Dipòsit legal: B-11614-2015

ISBN: 978-84-938025-8-5

Impressió: I.G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana (Barcelona)

4. ELS AUTORS REALITZADORS (per ordre alfabètic de cognom)	105
5. BIBLIOGRAFIA	115
6. AGRAÏMENTS I DEDICATÒRIA	117

PRESENTACIÓ

Ja a les pàgines del *Notes* 29, la revista anual del Centre d'Estudis Molletans, vam tenir ocasió de conèixer una part molt representativa d'un interessant treball que la Maria Asunción Valiente ha estat fent a Mollet sobre les nostres escultures metàl·liques. Doctora en Ciències Químiques i enginyera en Soldadura, fa anys, ja uns quants, que ens va explicar que volia fer una recerca a Mollet sobre els aliatges, les tècniques de confecció, el simbolisme i la història de les escultures metàl·liques que podem trobar als carrers i les places de la ciutat. I al final, aquesta recerca s'ha traduït en una descripció amena i molt ben feta, des d'una perspectiva força inèdita i singular, d'una part molt important de l'art a la ciutat, alhora que és també una mostra del caràcter científic i rigorós, però també apassionat i sensible de la seva autora.

Per totes aquestes raons, i sobretot pel compendi descriptiu del treball, em satisfà enormement presentar aquesta publicació. Crec que del contingut es desprèn de manera molt clara una manera de ser de la ciutat i una manera de concebre la cultura i la vida pública, tant des de l'Ajuntament com de la mateixa ciutadania i societat civil: l'art als carrers ens dignifica com a col·lectiu; l'art als carrers és un factor d'educació i de voluntat d'igualtat; l'art als carrers és l'expressió d'uns valors que ens defineixen, com són la sensibilitat, la civilitat, la llibertat d'expressió; l'art als carrers és pluralitat d'interpretacions de l'entorn i de la nostra història que ens enriqueix.

Etic segur que aquesta guia us resultarà molt útil per comprendre la riquesa d'una part important del nostre patrimoni, en aquest cas les escultures metàl·liques al carrer i en alguns espais tancats, i perquè, un cop conegudes la gènesi, la intenció i el procés de realització, les sentim més nostres i les estimem més, tal com tan encertadament diu l'autora en la introducció.

Per la meva banda, vull agrair la col·laboració de totes les persones que d'alguna manera o altra han intervingut en el procés del treball. I, no cal dir, un agraïment molt efusiu a l'autora, l'Asun Valiente, no només per l'obra que ens ofereix, sinó per la seva entusiasta i solvent col·laboració amb el Centre d'Estudis Molletans i amb la ciutat. Crec que ens hem de felicitar per un nou treball de divulgació que posa en valor el ric patrimoni molletà i ens ajuda a reforçar, encara més, el sentiment d'orgull per formar part d'una ciutat com la nostra, culta, treballadora i integradora.

Josep Monràs i Galindo

Alcalde de Mollet del Vallès i president del Centre d'Estudis Molletans

0. INTRODUCCIÓ

L'actual ritme de vida ens porta molt sovint a reduir el camp de visió que tenim de l'espai públic de la nostra ciutat, i tristament, els carrers i places es transformen en simples traçats que ens han de conduir del punt de partida a la destinació en el mínim temps possible. Això fa que tot i que diàriament els carrers de Mollet ens ofereixin un conjunt d'obres d'art, nosaltres hi transitem immunitzats i indiferents a la seva presència.

Aquest treball vol donar a conèixer les escultures metàl·liques que tenim a la nostra ciutat, i vol fer-ho des de diferents perspectives, la metal·lúrgica, la tecnològica i la històrica, però amb una única finalitat. *Diuen que només protegim i preservem el que estimem, que només estimem el que entenem i que només entenem allò que ens han ensenyat com cal...*

Si arribem a entendre i conèixer les petites històries, les persones, els metalls i les tècniques que s'amaguen darrera cada escultura, potser podrem arribar a respectar-les, a valorar-les com cal i a minimitzar els actes vandàlics que sofreixen.

En aquestes pàgines trobareu grans sorpreses; entre d'altres, que l'*Arlequí* té un germà bessó i dos pares, que els poemes de Miquel Martí i Pol, Joan Brossa i Salvat-Papasseit cobren vida en forma d'escultures o que a 2.881 m d'alçada hi ha una escultura en miniatura del Mil·lenari de Mollet.

Per als meus ulls científics ha estat molt enriquidor conversar amb els autors i escultors d'aquestes obres i descobrir, a través dels seus ulls artístics, la seva ànima. Desitjaria que fruïssiu d'aquest treball tant com el que jo he gaudit portant-lo a terme. Us convido a ramblejar, a redescobrir i a assaborir les nostres escultures en família, sense presses, amb la il·lusió que feu arribar als més petits l'estimació i el respecte pel nostre patrimoni.

L'autora

1. ALIATGES METÀL·LICS

Generalment, les escultures metàl·liques no estan constituïdes per metalls purs, sinó per mescles o dissolucions homogènies de metalls, anomenades aliatges. Els aliatges solen presentar propietats més interessants que els metalls purs, com per exemple millor resistència a la corrosió, millors propietats mecàniques, de conformació, de soldabilitat, etc. Se solen classificar en funció de l'element o metall que es troba en major proporció, de manera que a les nostres escultures trobem aliatges ferris, formats majoritàriament per ferro, aliatges de coure, formats majoritàriament per coure i només en una escultura (el *Mil·lenari de Mollet*) trobem un element realitzat en un aliatge d'alumini.

Els aliatges ferris són els més nombrosos a les escultures de Mollet (aproximadament el 90% dels aliatges metàl·lics emprats al món són d'aquest tipus), amb propietats que permeten la seva aplicació en tots els àmbits de la nostra vida. En aquest article només es detallen els aliatges ferris emprats en les nostres escultures, que són: la fosa de ferro, els acers inoxidables austenítics, els acers de baix carboni i els acers Cor-ten[®].

El segon grup més nombrós d'aliatges a les escultures molletanes són els aliatges de coure, i dins d'aquest grup, els bronzes i els llautons.

Per què els autors de les nostres escultures decidiren emprar aquests aliatges en les seves obres? La resposta ve donada principalment per les propietats anticorrosives i de resistència mecànica que presenten aquests aliatges, i és clar, per l'aspecte final i la capacitat d'expressió i manipulació que permeten a l'artista. A continuació es descriuen molt breument aquests aliatges i les seves propietats principals.

1.1 Fosa de ferro (o ferro colat)

Contenen majoritàriament ferro, entre un 2 i un 4% de carboni, entre un 1 i un 3% de silici i també en alguns casos poden contenir altres elements (magnesi, ceri o titani). La principal diferència de composició amb els acers rau en la major concentració de carboni en el ferro colat. Aquest fet li confereix un punt de fusió més baix (al voltant dels 1.100°C en lloc dels 1.500°C dels acers) i una gran facilitat d'emmotllament.

1.2. Acers inoxidables austenítics

Estan formats per ferro, entre 16-25% de crom, 8-20% de níquel i

altres elements en menor proporció: 1-2% de manganès, 0,5-3% de silici, 0,02-0,08% de carboni i entre 0-2% de molibdè. Per la composició química, aquests acers inoxidable presenten gran durabilitat, excel·lent soldabilitat, facilitat de conformació en fred i una bona resistència a la corrosió ambiental, a banda d'una bona resistència mecànica.

La designació “acer inoxidable” ens dona a entendre que l'acer “no es pot oxidar”, i això és una mitja veritat perquè, de fet, l'acer inoxidable ja està oxidat: el crom introduït a l'aliatge és un gran reclam per l'oxigen ambiental, de manera que el crom reacciona àvidament amb l'oxigen per formar una fina i invisible (a la nostra mirada) capa d'òxid de crom (de poques mil·lèsimes de mil·límetre de gruix). D'aquesta manera, com que l'oxigen està ocupat oxidant el crom, ja no ens oxidarà el ferro, que és el fenomen que ens preocupa. D'altra banda, la capa d'òxid de crom és tan compacta que evita que l'oxigen ambiental progressi cap a l'interior del material i actua com a protector natural de l'aliatge.

1.3. Acers de baix carboni

Hi ha una gran varietat d'acers, però aquells que han de ser soldats normalment són baixos en carboni (se'ls anomena acers dolços). La seva composició és ferro, amb carboni inferior a 0,25%, manganès menor a 1,65% i continguts màxims de silici i coure del 0,6%.

Els acers al carboni tenen molt bones propietats mecàniques (resistència mecànica, rigidesa, tenacitat, etc.), però els inconvenients que presenten són l'alta densitat (7,87 g/cm³) i la facilitat de corrosió. Per aquest motiu, totes les escultures que s'han fet amb acer al carboni s'han hagut de protegir de la corrosió amb pintura o recobriments de zinc, tal com veurem més endavant.

1.4. Acers Cor-ten®

La United States Steel Corporation els va desenvolupar el 1933. Buscaven un acer resistent per fabricar vagons de tren que distribuïssin el carbó de les mines arreu del país, i desenvoluparen uns aliatges amb el doble de resistència mecànica que la dels acers de baix carboni convencionals: els Cor-ten®. Tanmateix, l'ús en escultura no es fa servir fins els anys seixanta, i de fet, aquí a Mollet, la primera escultura que incorpora el Cor-ten® no la trobem fins l'any 1993 amb el monument al *Mil·lenari de Mollet*.

Curiosament, l'èxit de l'expansió d'aquest aliatge ha estat lligat a la seva elevada resistència a la corrosió atmosfèrica més que no pas a l'elevada resistència mecànica. Les fonts consultades xifren que la resistència a la

corrosió atmosfèrica que presenten els acers Cor-ten® és entre 4 i 16 vegades més elevada que la dels acers de baix carboni convencionals. Aquestes propietats són conferides per la seva particular composició química: són aliatges de ferro amb quantitats de carboni inferiors a 0,17%, silici entre 0,25-0,75%, manganès entre 0,20-1,25%, fòsfor entre 0,03-0,15%, sofre inferior a 0,035%, coure entre 0,25-0,55%, níquel entre 0,05-0,65%, crom entre 0,30-1,25% i vanadi entre 0,0-0,10%. Tota aquesta combinació d'elements en baixa proporció, i especialment la presència del coure, el crom i el níquel són els principals responsables de les dues capes d'òxid protectores successives que es formen a la seva superfície. En contacte amb la superfície de l'aliatge es forma una capa densa i compacta d'òxid que evita la progressió de la corrosió cap a l'interior del material. La capa superior d'òxid, menys compacta, és la que va recristal·litzant al llarg dels anys a causa dels successius períodes de pluja i de sol, i de vegades incorpora també elements de la pol·lució. És habitual observar que la capa d'òxid va variant de color al llarg del temps, inicialment més groguenc, per passar a l'ataronjat, vermellós i finalment, al cap d'uns tres anys, es torna marronós.

Hi ha diferents teories pel que fa a l'origen del nom Cor-ten®. Alguns diuen que prové de “resistència a la CORrosió i *TENS*ile strength (resistència mecànica)”, tot i que altres diuen que prové de “*COR*e (cor, interior) *TEN*-teenager (adolescent, jove)”, ja que, tot i mostrar una capa d'òxid a la superfície, l'interior del material queda preservat i jove.

Aquestes propietats dels acers Cor-ten® fan que no calgui fer tractaments de protecció ni de pintura sobre les escultures i, per tant, permeten estalviar en costos de manteniment. Tal com veurem posteriorment, la majoria d'escultures a Mollet des de l'any 2000 s'han executat amb aquest material.

1.5. Bronzes

Els bronzes van ser dels primers aliatges descoberts per la humanitat a l'època prehistòrica (3.000 anys ANE), i des de temps immemorials han estat els aliatges tradicionalment emprats en escultura per l'excel·lent resistència a la corrosió ambiental i per presentar una bona resistència mecànica. L'escultura més antiga que tenim a Mollet, el monument a *Anselm Clavé*, que data de 1965, és un bust de bronze. L'element químic majoritari dels bronzes és el coure (amb una proporció d'estany que pot variar entre un 4 i un 20%), i poden contenir en menor proporció altres elements com el zinc, el fòsfor, el níquel, l'antimoni, el plom o el ferro.

L'aliatge específic de bronze que s'ha fet servir en l'elaboració de la major part de les escultures a Mollet ha estat el designat com a RG-5, (ISO 1338 CuSn5Pb5Zn5), amb una composició nominal del 5% d'estany, 5% de plom, 5% de zinc, i la resta, coure.

Un cop l'escultura de bronze s'exposa als agents atmosfèrics, inicialment pren una coloració vermellosa per l'òxid de coure (I), però a mesura que va passant el temps l'acció oxidant dels agents atmosfèrics provoca la formació de l'òxid de coure (II) a la superfície, que presenta, llavors, un color negrós (vegeu figura 1). En alguns casos, quan l'escultura es troba en un ambient humit, es pot observar una tonalitat verdosa sobre el bronze, que es deu principalment a la formació de carbonat de coure (II) a la superfície. Tanmateix, aquelles zones de l'escultura que estan habitualment en contacte amb els vianants, mostren una tonalitat daurada i lluent, ja que, involuntàriament, el contacte actua com a polidor de la superfície del bronze. Tenim un exemple en la punta del peu esquerre de l'escultura del *Lector de premsa* (vegeu figura 2).

Figura 1: Lector de premsa. *Esquerra:* imatge de l'any 1993, pocs mesos després de la seva inauguració, on s'observa la tonalitat vermellosa de l'òxid de coure (I). *Dreta:* imatge actual en la qual el pas del temps ha afavorit la formació de l'òxid de coure (II) de color negrós i la tonalitat verdosa del carbonat de coure (II).

Figura 2: Punta del peu esquerre del Lector de Premsa, on l'acció del polit accidental per part dels equips de neteja viària deixa a la vista la tonalitat daurada i lluent del bronze.

1.6. Llautons

Els llautons tenen una resistència mecànica i a la corrosió inferior a la dels bronzes. Són també aliatges basats en el coure, però amb addicions de zinc (30-40%). En alguns casos específics, també poden contenir altres elements com plom, bismut o alumini en menors proporcions. Tenen una excel·lent ductilitat, i per això se solen forjar o afaïonar en fred. A les nostres escultures els trobem bàsicament en les plaques commemoratives que les acompanyen.

1.7. Aliatge d'alumini per fosa

Hi ha una gran varietat d'aliatges d'alumini, i la presència d'uns o altres elements químics en l'aliatge afavoreixen determinades propietats. De les escultures que tenim a Mollet, només trobem alumini en el monument al *Mil·lenari de Mollet*. Aquesta escultura havia d'emmotllar-se, soldar-se i calia que tingués molta resistència a la corrosió ambiental. Tenint en compte aquests requisits, s'utilitzà un aliatge d'alumini amb silici (entre 9% – 10,5 %) designat com a UNE 38256 L-2560, que també pot tenir altres elements en menor proporció, per exemple, manganès (entre 0,30%-0,5%), magnesi (0,20-0,40) o ferro (fins 0,60%).

L'alumini, de manera similar al que passa amb l'acer inoxidable, forma espontàniament una capa d'òxid (Al_2O_3), també anomenada *alúmina*, molt prima i compacta, que evita que la humitat i l'oxigen progressin cap a l'interior del material i el degradin.

2. TÈCNIQUES DE CONFORMACIÓ I DE PROTECCIÓ CONTRA LA CORROSIÓ

A continuació s'exposen breument les diferents tècniques emprades en la conformació i en la protecció vers la corrosió de les nostres escultures:

2.1. Fosa o emmotllament

És el procés de conformació emprat en totes i cadascuna de les nou escultures de bronze que tenim a Mollet. També ha estat emprat en les escultures realitzades amb ferro colat (el monument a *Rafael Casanova* i en les encluses del Monument a l'*Ofici de ferrer*) i amb l'alumini (en el bloc central del monument al *Mil·lenari de Mollet*).

En essència, es tracta d'escalfar l'aliatge metàl·lic en un gresol dins un forn, fins arribar a la temperatura de fusió de l'aliatge, que serà diferent per a cada material. A continuació es vessa el metall líquid en un motlle amb una forma determinada, que serà la que el material adoptarà en solidificar. Hi ha diferents tècniques d'emmotllament, i aquí explicarem molt breument la que es va utilitzar amb les escultures de bronze, anomenada tècnica a la cera perduda.

Els autors arriben a les fonderies amb models de l'escultura fets en materials molt diversos: fang, escaiola, porexpan, fusta, etc. Aquests models es recobreixen amb silicona líquida amb un pinzell o espàtula. Un cop la silicona s'asseca, s'aplica guix (o polièster si la peça és molt gran) sobre la superfície de silicona per crear un contramotlle resistent. A continuació s'extreu la peça inicial de l'interior i s'omple el buit intern amb cera líquida (superfície de silicona). Quan la cera ha solidificat, s'extreu el contramotlle i ja tenim una rèplica exacta en cera del model inicial. En aquest punt, l'autor pot acabar de fer els retocs necessaris sobre la cera. L'interior de la figura de cera se sol buidar parcialment, de manera que quedi un gruix de cera entre 6 i 8 mm i la resta s'omple amb un material refractari semblant al guix anomenat picadís. Si no es fes així, l'escultura final seria totalment massissa i caldria molta quantitat de bronze per elaborar-la. També es col·loquen unes conduccions i suports sobre la cera per tal que el bronze líquid es canalitzi per diferents camins i arribi alhora a totes les zones de l'escultura. Finalitzats aquests preparatius, la figura de cera amb les conduccions es col·loca dins un encofrat metàl·lic amb material refractari. Finalment, el bronze s'aboca a l'interior, entra dins l'encofrat, va fonent la cera i ocupa l'espai, fins que en surt l'escultura final

en bronze. Passat un temps (hores, dies), s'obre l'encofrat i s'extreu la peça. Les figures se solen sorrejar amb sílice i aigua, després se solen cisellar i se'ls apliquen unes pàtines (normalment àcids) exclusivament per motius estètics de coloració superficial (els colors típics són el negre-verd i el color medalla bronze). Aquests àcids acceleren l'oxidació que de manera natural experimentaria el coure, i que hem explicat a l'apartat anterior.

Quan es tracta d'escultures de grans dimensions, per exemple figures humanes, se sol fer la fosa dels diferents membres del cos per separat, i finalment es fa la unió dels elements mitjançant soldadura per arc elèctric. En cas que la soldadura per arc elèctric sigui de tipus GMAW (*gas metal arc welding*), utilitzen com a material d'aportació l'aliatge CuSi3, i en cas que la soldadura per arc elèctric sigui de tipus GTAW (*gas tungsten arc welding*), llavors utilitzen varetes d'aliatge RG-5.

2.2. Soldadura

És la tècnica d'unió emprada majoritàriament en les escultures d'acer al carboni, d'acer Cor-ten® i d'acer inoxidable. Hi ha una gran diversitat de tècniques de soldadura, però la que es fa servir més en la conformació de les nostres escultures és la soldadura per arc elèctric i, de manera molt minoritària, la soldadura forta (o *brazing*), per exemple, en unir el llautó que conforma les lletres de la base de l'escultura del monument *Mollet Ciutat Pubilla de la Sardana*. En aquest darrer cas, s'utilitza l'energia de la combustió d'una flama d'acetilè per fondre una vareta d'aliatge de plata i coure (al voltant dels 600°C), i aquest aliatge fos es diposita entre les peces de llautó a mode d'adhesiu.

En la soldadura per arc elèctric, s'estableix un arc elèctric entre la peça metàl·lica que es vol soldar i un elèctrode connectat al generador de soldadura. L'arc elèctric és tan energètic que fon els metalls que volem unir (temperatures superiors als 1.500°C), i en cas que l'utilitzem, també fon el material que afegim com a aportació externa en forma de fil, vareta o elèctrode consumible. Hi ha diferents modalitats de soldadura per arc, associades a diferents formes de generar l'arc i a les diferents maneres de protegir el material fos durant la soldadura (SMAW, GTAW, GMAW, SAW).

2.3. Unions mecàniques

Les unions mecàniques són especialment indicades quan no es pot fer una unió per soldadura. En ocasions, com per exemple entre els aluminis i els acers, pot ser per incompatibilitat metal·lúrgica i fragilitat de les noves estructures que es formarien. En altres supòsits, com les unions entre materials

metàl·lics i no metàl·lics, tampoc és possible la soldadura. Trobem un exemple que deixa clar l'ús de les unions mecàniques a l'escultura del *Mil·lenari de Mollet*: la roca granítica està unida a l'acer Cor-ten®, l'acer Cor-ten® a l'alumini, i tot el conjunt unit al pilar de formigó. Aquestes unions dissimilars són totes de tipus mecànic: platines, cargols, rosques, reblons...

2.4. Forja i afaïonament: corbats, plegats

En molts casos els autors necessiten afaïonar, donar forma a xapes o corbar tubs que inicialment no tenen cap curvatura. El treball de compressió d'aquestes peces pot fer-se en calent o en fred, amb diferents eines com el martell o les premses més o menys industrialitzades. La selecció d'un o altre mètode per aconseguir acabats corbats o plegats depèn del tipus d'aliatge que hem de treballar. Algunes de les escultures que més treball d'afaïonament presenten són *El relleu: a tots els vells del món* i *Pau Casals*.

2.5. Tall

Els processos de tall de tubs i planxes serveixen habitualment per dimensionar aquests elements a les necessitats constructives de l'escultura. També s'aplica sovint en l'execució de les inscripcions que acompanyen les escultures, amb el retall de la superfície metàl·lica les lletres que conformen les inscripcions. Trobem exemples d'aquesta darrera aplicació als poemes de Martí i Pol que es van inscriure a *L'ombra de l'estil* i *El pas del temps*, o els noms de les víctimes dels bombardejos.

El tall es pot fer per diferents processos: el mecànic, que consisteix en emprar cisalles o serres; l'abradiu, que consisteix en afegir petites partícules abrasives a un feix molt prim d'aigua a gran velocitat (3 vegades la del so) i finalment el mètode tèrmic, que consisteix en escalfar de manera molt localitzada el metall. En escalfar-lo fins el punt de fusió i amb ajuda d'un feix de gas paral·lel al feix tèrmic, es va expulsant el metall (o l'òxid del metall) fos, que deixa un buit sobre la superfície que s'està tallant. Aquests processos tèrmics, entre els quals es troben el tall per làser i l'oxitall, són els més comunament emprats en les inscripcions de les nostres escultures.

2.6. Tècniques de protecció de les escultures contra la corrosió ambiental

Anteriorment s'ha vist que els acers inoxidables, els acers Cor-ten® i els aliatges d'alumini formen espontàniament a la seva superfície una fina i compacta capa d'òxid autoprotectora que evita la progressió i avanç de

l'oxigen i la humitat cap a l'interior del material. Els bronzes i llautons, per la lenta velocitat de desgast que presenten a la intempèrie (ordre de magnitud de 20 mil·lèsimes de mil·límetre cada 20 anys), tampoc no necessiten cap protecció externa addicional contra la corrosió. Tanmateix, les foses de ferro i els acers de baix carboni necessiten un recobriment superficial que els protegeixi de l'oxigen i la humitat. Els principals recobriments superficials que s'utilitzen són les pintures i els recobriments amb zinc. Quan consultem les fitxes de cada escultura, veurem que totes les fabricades en fosa de ferro i en acer de baix carboni han estat pintades, i només trobem tres casos on s'ha optat pels recobriments amb zinc: l'escala helicoïdal de l'escultura homenatge *El relleu: a tots els vells del món*, els monòlits de *El pas del temps* i els tubs de la rotonda de *Can Prat*. Pel que fa als recobriments amb zinc, hi ha diferent tipus (galvanitzats, projectats amb zinc o zincats electrolítics) que difereixen en la manera com es fa la deposició del zinc sobre la superfície del metall. Tanmateix, l'essència és la mateixa: es tracta de dipositar sobre la superfície de l'acer al carboni una capa de zinc, de manera que aquest, en tenir un potencial d'oxidació superior al ferro, és més susceptible de rovellar-se i, així, protegeix el ferro de l'oxidació.

3. LES ESCULTURES

L'àmbit d'aquest estudi inclou les escultures metàl·liques que es troben en places i carrers de la ciutat, incloses també algunes obres que es troben en recintes escolars i edificis públics, com l'Escola Salvat Papasseit, la Casa de la Vila, etc., que són d'accés públic i obert. Excepcionalment, també s'hi ha inclòs una obra situada en el jardí d'una empresa privada.

Resten fora de l'àmbit d'aquest estudi les escultures que es poden trobar en col·leccions privades i en museus de la ciutat, així com les escultures que hi ha al carrer però no són metàl·liques: l'estàtua-menhir (3.500 ANE) i la imatge de Santa Maria de Mollet (Sebastià Badia, 1962).

En el moment de fer aquest treball, l'escultura en homenatge al 80è aniversari del Dr. Santiago Tiffon Ramonet (any 1976, de Josep Casamada Biosca), que inicialment s'havia col·locat a l'entrada d'ambulàncies de l'antic hospital de Mollet (c. Sant Llorenç, 39), es va retirar i no es va poder incloure en aquest estudi per les obres de remodelació de l'edifici. Tot just abans de la publicació d'aquest treball, l'escultura ha estat col·locada en un jardí interior del remodelat edifici de la Fundació Sanitària Mollet. Del pedestal inicial de maons i marbre, ara el bust de bronze sobre vidre ha passat a recolzar-se en una planxa d'acer Cor-ten[®], situat a peu pla sense pedestal.

Si analitzem amb perspectiva la força motriu que ha impulsat la creació de les nostres escultures, podríem arribar a una arrel comuna basada en els conceptes de respecte i l'admiració. Admiració a personatges que han estat clau a la nostra història; respecte i reconeixement a les persones que van morir als camps nazis, als bombardejos franquistes o durant la repressió. Respecte també pels nostres avis, pels nostres antics oficis, per la cultura i per les nostres tradicions. Admiració i orgull de la nostra ciutat, que sense perdre de vista els orígens mira cap al futur amb els ulls avantguardistes de Brossa i que reflexiona i pren consciència de l'efímera essència humana amb els poemes de Martí i Pol. Tanmateix, trobareu aquesta motivació explicada amb més detall a cadascuna de les fitxes incloses en aquest estudi.

De les 35 escultures metàl·liques catalogades, només dues són anteriors a l'època democràtica. Una és propietat d'una empresa privada i l'altra es va fer a iniciativa de la Coral El Clavell, de manera privada. Aquest és un fet significatiu, ja que demostra el tarannà i la importància que els governs democràtics locals han atorgat a l'espai públic. En converses amb Oriol

Fort com a exregidor de Cultura i amb Montserrat Tura, exalcaldessa, quedà ben palesa la vocació que tenien que “els carrers i places fossin els patis dels nostres pisos”. Durant la dictadura, Mollet havia crescut de manera descontrolada i suburbial a causa de la industrialització, sense tenir en compte l'espai públic. Es va voler canviar la imatge que s'havia creat de

Exemple de soldadura forta en la confecció del text manuscrit de la base de l'escultura Mollet Ciutat Pubilla de la Sardana.

Exemple de soldadura per arc elèctric a la unió entre les esferes i els tubs que representen respectivament els àtoms i els enllaços químics a la Molècula de la morfina.

Exemple d'unió mecànica a l'escultura del 30è Aniversari de Ràdio Mollet, entre els nombres de llautó i la base d'acer.

Exemple de l'ús del tall en l'execució de la inscripció del poema de Martí i Pol pertanyent a l'escultura L'ombra de l'estil.

Exemple de corbats en els braços i cossos dels nens i exemple de plegat en la falda de la nena a l'escultura El relleu: a tots els vells del món.

ciutat dormitori i intentar compensar aquell passat. Mollet tenia una història i ens n'havíem d'enorgullir, i una manera era mitjançant parcs, noves infraestructures al servei del poble i elements escultòrics en al·legoria a la llibertat, a la cultura i a la tradició, que alhora aportaven bellesa i ajudaven a l'arrelament ciutadà. En el posterior creixement de la ciutat, les noves intervencions urbanístiques sempre van buscar models que aportessin espais comuns, per exemple a Can Pantiquet o a l'Estació de França, amb el model de crear centres cívics i parcs associats. En converses amb Josep M. Garzón i Josep Monràs com a regidor i alcalde respectivament en el moment de la publicació d'aquest document, queda també palesa la idea d'orgull de ciutat, de manera que s'ha aprofitat l'avinentsa de les remodelacions o de les noves necessitats de comunicació a les vies d'entrada i sortida de la ciutat per col·locar elements escultòrics a les rotondes. S'ha volgut enaltir el sentiment d'orgull de la ciutat, amb la incorporació d'elements identificatius del municipi i la tipografia M en al·legoria al nom de la ciutat.

Pel que fa als materials, es pot veure una evolució natural des del bronze cap a l'acer Cor-ten®. Arreu, tradicionalment les escultures s'havien realitzat en bronze, i no és fins a finals del anys noranta que el Cor-ten® pren un gran protagonisme a Mollet. Ambdós són materials molt resistents a la corrosió; tanmateix, la diferència rau sobretot en aspectes econòmics i en la facilitat i rapidesa de conformació, de manera que el Cor-ten® ha guanyat la partida al bronze. També val a dir que la crisi econòmica no ha passat de llarg en el tema escultòric, i que els ajustos pressupostaris fan que cada vegada més els consistoris cobreixin les necessitats en aquest àmbit amb autors i arquitectes que pertanyen als propis serveis tècnics municipals.

Un cop comentats aquests aspectes, es presenta a continuació la taula 1, que inclou la llista d'escultures ordenades cronològicament, l'any de la seva ubicació i el nom de l'autor/escultor. Tot seguit es presenten les fitxes de les 35 escultures metàl·liques, agrupades segons el tipus d'aliatge en què s'han realitzat: 9 escultures de bronze, 12 de ferro colat i/o acer al carboni, 8 d'acer Cor-ten®, 2 d'acer inoxidable i 4 escultures que presenten una gran varietat de materials. Dins de cada grup, les fitxes es presenten per ordre cronològic.

Per a la seva interpretació, les fitxes de les escultures que trobareu al punt 3.1. inclouen la sèrie d'icones següent:

Autor	Descripció
Data d'inauguració	Història / Motivació / Simbolisme
Emplaçament	Altres observacions o curiositats

Taula 1. Llista d'escultures ordenades cronològicament segons l'any de la seva col·locació

Ref.	Any	Escultura	Autor/Escultor
1	1965	Anselm Clavé	Ramon Sabi Serra (original de Manuel Fluxà)
2	1974	Molècula de la morfina*	Desconegut
3	1981	Rafael Casanova	Cesc Bas Orodea i Josep Pi i Morral
4	1988	Mil·lenari de Catalunya	Cesc Bas Orodea
5	1990	Moll de Mollet	Cristóbal Ramírez Garcerán
6	1991	A les persones assassinades als camps nazis**	Joaquim Camps i Giralte
7	1992	A Lluís Companys i als immolats per la llibertat a Catalunya	Artur Aldomà i Puig
8	1992	Mollet Ciutat Pubilla de la Sardana	Luis Gueilburt Talmazan
9	1993	Lector de premsa	Joaquim Camps i Giralte
10	1993	Mil·lenari de Mollet	Cesc Bas Orodea
11	1995	El relleu: a tots els vells del món	Cesc Bas Orodea i Josep Nogué Mas
12	1996	Relloj solar	Àngel Naval Duran
13	1996	Arlequí	Joan Abelló i Prat, Fernando Bernad
14	1996	La Garriganga	Joan Abelló i Prat, Fernando Bernad
15	1996	Joan Abelló	Joan Abelló i Prat, Fernando Bernad
16	1996	Joan Abelló. Bust	Joan Abelló i Prat, Fernando Bernad
17	1996	Guitarra	Ricard Mira López
18	1997	Ofici de ferrer	Josep M. Mompín Valeri i Xavier Rabal Vallespin
19	1999	Homenatge a Cesc Bas	Josep Nogué Mas
20	1999	L'ombra de l'estil	Alberto de Udaeta Font
21	1999	El pas del temps	Serra-Vives-Cartagena arquitectes
22	2000	25è aniversari de l'escola Joan Salvat-Papasseit	Ricard Mira López
23	2002	A	Joan Brossa
24	2003	Gegant	Ramon Aumedes
25	2005	Pau Casals	Ricard Mira López
26	2005	Mirant a Galícia	Beatriz Salcedo Arcochena
27	2007	Gallecs	Josep M. Mompín Valeri i Xavier Rabal Vallespin
28	2008	Monòlit Mollet	Josep M. Mompín Valeri
29	2009	Benvinguda a Mollet	Serveis tècnics municipals
30	2009	Can Prat	Alejandro Díaz i Esther Gallardo
31	2010	Homenatge a les víctimes dels bombardejos	Josep M. Mompín Valeri
32	2010	M	Pedro Vico Ruiz
33	2011	Cavall vermell	Neus Solé i Daniel Navas
34	2011	30è aniversari de Ràdio Mollet	Ricard Mira López
35	2011	Estrats de la memòria. Homenatge a Jordi Solé Tura	Ricard Vaccaro

* Coneguda també com a *Estructura molecular*

**Coneguda també com a *Amical Mathausen*

JORDI BERTRAN

Fotografia històrica del dia de la inauguració de l'escultura, en què apareixen en primer terme Josep Molas i la seva dona. L'acte va comptar també amb la presència del mestre Antoni Suñé.

3.1. Escultures realitzades en bronze

Anselm Clavé

A Ramon Sabi Serra

I 17/10/1965 a Rbla. Balmes. Canvi de col·locació el juny de 1972 a l'emplaçament actual a tocar del Casal Cultural. La Coral va sol·licitar el canvi d'emplaçament per evitar que l'escultura quedés constantment afectada per les defecacions dels ocells que habitaven els plataners de la Rambla.

E Rbla. Balmes, cantonada c. Berenguer III a tocar del Casal Cultural.

D Bust de bronze emmotllat. Presenta color negrós a causa de la formació d'òxid de coure (II). Mides aproximades 0,4 x 0,4 x 0,3 m.

Pedestal tronc-piramidal de roca enguixada i pintada d'alçada 1,80 m. Al pedestal es mostra la inscripció *El Clavell i Mollet a J. Anselm Clavé i Camps 17-10-65*.

Quan es va canviar de lloc l'any 1972, es va afegir a la base un pedestal de roca en forma de paral·lelepípede de 0,5 m d'alçada.

H L'any 1961 el president de la Coral El Clavell, Tomàs Reyes, havia proposat alçar un monument al mestre Josep Anselm Clavé, però les dificultats econòmiques no els ho van permetre. Tanmateix, l'any 1965 el nou president, Zacaries Egea, va reprendre la idea, amb el suport econòmic de Simeó Rabasa, fundador del Casal Cultural. Atès que Margarida Rabasa, la seva filla, havia tingut relació amb Ramon Sabi durant les obres del Casal Cultural pels dos baix relleus en pedra (*Minerva* i *Assistència a la gent gran*), aquesta va contactar de nou amb aquest mateix escultor per encarregar-li el monument, l'any 1964.

I El bust d'Anselm Clavé és una còpia del disseny del bust original que Manuel Fluxà Leal va fer el 1874 i que està col·locat al panteó de Clavé al cementiri del Poblenou de Barcelona. Sembla que va haver-hi una gran demanda d'escultures de Clavé per part de corals i entitats culturals a l'època i que aquest model va ser copiat en més ocasions. El 1888, Manuel Fluxà va fer una escultura de Clavé de cos sencer emprant el mateix model pel bust i que ara es pot trobar a la cruïlla entre el Pg. de Sant Joan i el c. Sant Antoni Maria Claret de Barcelona.

A les persones assassinades als camps nazis

A Joaquim Camps Giralt

I 5/5/1991

E Pl. Amical Mauthausen, a la cruïlla entre c. Joaquim Mir i c. Can Flequer. Situat en zona enjardinada.

D Figura humana de mida natural (1,82 m) amb expressió de dolor, estesa sobre el tercer esglaó d'una escala de granit de quatre esglaons irregulars, que fan la doble funció de pedestal i alhora aporten simbolisme a l'escultura.

La figura humana s'ha fet en bronze CuSn5Pb5Zn5 mitjançant emmotllament amb la tècnica de la cera perduda. L'autor va fer un primer model en fang que va recobrir amb poliuretà flexible, i sobre el model de poliuretà es va fer la tècnica de la cera.

Els graons de granit fan 2,83 m de llarg i en conjunt 1,34 m d'amplada. En la vertical entre el primer i el segon esglaó hi ha una inscripció en bronze amb el text *Mauthausen 1941- Vicenç Bachs Vila, Pere Cuyàs Niubó, Joan Molins Maynou, Joan Tura Ros- Mollet 1991*. També hi ha algunes lletres inconnexes.

H La iniciativa va sorgir de l'Ajuntament de Mollet i de l'associació Amical Mauthausen, en reconeixement i record dels quatre molletans que van morir al camp de Mauthausen, de manera que les seves famílies tinguessin un lloc on portar-los flors i retre'ls homenatge. El monument també està dedicat a totes les víctimes que van perdre la vida als camps nazis, per aquest motiu també hi ha unes lletres inconnexes amb les que simbòlicament es podrien formar els seus noms.

Les escales de granit tenen una gran càrrega i força simbòlica, ja que els presos al camp de Mauthausen eren forçats a treballar a la pedrera de granit del camp fins a l'extenuació i la mort; havien de carregar a l'esquena blocs de granit per una escala de 186 esglaons (que unia la gravera i els barracons) entre deu o dotze vegades al dia, mentre suportaven les vexacions dels vigilants. La figura de bronze representa el dolor i la mort dels que van caure en aquelles escales.

! L'associació Amical Mauthausen no volia un monument figuratiu sinó d'estil realista, i coneixien l'estil realista de l'escultor per altres obres seves com l'escultura de Rovira i Trias a mida natural disposada asseguda en un banc de la plaça que porta el seu nom a Barcelona. L'autor va valorar l'opció de col·locar la figura vertical que puja per l'escala i amb gesticulació als braços, però dos motius el van fer desestimar aquella idea inicial. D'una banda, la recomanació de l'Ajuntament que l'escultura fos el més "antivandàlica" possible, és a dir, difícil de fer caure o de mostrar elements sortints fàcilment amputables, i d'altra banda es va voler expressar un drama de manera continguda i sense que als veïns que viuen al voltant de la plaça els pogués arribar a ser desagradable la seva visió diària.

La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emmotllament.

Den heliga lågan
(La flama sagrada),
escultura d'Axel
Emil Ebbe de l'any
1936 ubicada a
Trollhättan (Suècia).
Anàlogament a la
nostra escultura, es
mostra el cos nu de
dona que sosté una
flama amb els braços
alçats.

A Lluís Companys i als immolats per la llibertat a Catalunya

A Artur Aldomà Puig

I 25/1/1992

E Parc Lluís Companys

D Escultura en bronze de 3,57 m d'alçada total, que representa una dona nua (2,47 m alçada); amb els braços alçats sosté una flama i als seus peus hi ha unes branques de llorer. El bronze es va emmotllar amb el procediment de la cera perduda i actualment té un color negrós per l'oxidació superficial del coure (òxid de coure II).

El pedestal (2,10 m x 1,98 m x 1,51 m) inicialment de granit, ara es mostra revestit de ciment i pintat. A la cara frontal del pedestal hi ha un mural de bronze de mides 1 m x 0,4 m que conté un medalló central amb l'efígie de Lluís Companys i dues escenes laterals amb rostres i figures anònimes en al·lusió als afusellaments massius, que representen els immolats.

A la cara posterior del pedestal hi ha una placa de bronze amb la inscripció *A la memòria de Lluís Companys i Jover, president de la Generalitat de Catalunya, afusellat el 15 d'octubre de 1940, i de tots els que foren immolats per Catalunya i per la llibertat, Mollet del Vallès, 25 de gener de 1992*. Les lletres de la inscripció presenten una tonalitat verdosa a causa de la formació en la superfície de carbonat de coure ajudat per l'acumulació de l'aigua de pluja.

H El Consistori volia rehabilitar la figura de Lluís Companys. Per això es va decidir batejar la nova plaça amb el seu nom i col·locar-hi un element escultòric. Aleshores l'Ajuntament projectava dotar els barris de Mollet de centres cívics associats a parcs, i aquí es va materialitzar el primer projecte amb el Centre Cívic Can Pantiquet i el parc Lluís Companys, model que posteriorment es repetí al barri de l'estació de França (Plaça de la República i Centre Cívic La República). Seguint aquesta idea, la inauguració del centre cívic, del parc i de l'escultura es va fer de manera coincident.

Alguns troben que l'escultura està inspirada en la deessa grega Hestia (romana Vesta), deessa del foc que dona escalfor i vida a les llars, i d'altres identifiquen la figura de la dona nua amb els braços alçats, que porta la flama amb els valors de la llibertat, la justícia el diàleg i la tolerància. Aquesta escultura simbolitza la defensa dels valors democràtics i vol retre homenatge a Lluís Companys i tots els republicans immolats per la llibertat durant els anys de repressió franquista.

! Cada 15 d'octubre, aniversari de l'afusellament de Lluís Companys, es ret un homenatge al peu del monument.

L'Ajuntament va triar aquest disseny d'Artur Aldomà enfront d'altres propostes i pressupostos rebuts de Talleres Gera, SL i de Francesc Bas i Orodea.

La Foneria Artística Vilà (Valls) va fer l'emmotllament.

Curiosament, a Trollhättan (Suècia) trobem una escultura similar d'Axel Emil Ebbe, datada de l'any 1936, anomenada "Den heliga lågan" (*La flama sagrada*).

Lector de premsa

A Joaquim Camps Giralt

I 20/12/1993. Situat inicialment a la rbla. Nova cantonada amb c. Antònia Canet. Una furgoneta per accident va tombar l'escultura el 15/9/1998 i es va decidir moure-la uns metres més endins per allunyar-la de la cantonada.

E Rbla. Nova davant el núm. 15. Es tracta d'una rambla de vianants.

D Figura de bronze a mida natural (1,73 m alçada) que representa un jove vianant que llegeix el diari. S'ha fet en bronze CuSn5Pb5Zn5 mitjançant emmotllament amb la tècnica de la cera perduda. Prèviament l'autor havia fet un primer model en fang i una còpia en polièster amb un motlle perdut de guix. Un cop va rebre l'encàrrec de l'Ajuntament, va preparar un model en poliuretà flexible, que és el que es va portar a la foneria per fer la tècnica de la cera perduda i obtenir-ne la figura en bronze. L'escultura es troba a peu pla a nivell de carrer, sense pedestal.

H Joaquim Camps havia iniciat una línia d'escultures de persones que situa al carrer en actes quotidians i ja tenia dissenyat un model de l'escultura del lector en polièster, com a al·legoria a les persones que tenen inquietud per informar-se. El juny del 1992, l'escultor va enviar cartes a diferents ajuntaments per oferir i presentar el model d'escultura, que havia de col·locar-se a peu pla com un ciutadà més. L'alcaldeessa Montserrat Tura es va mostrar interessada i amb el model de polièster van discutir quin seria el millor lloc; van comentar diferents propostes. Al final es va decidir col·locar-la a la futura rambla Nova quan s'acabessin les obres de canalització del torrent Caganell (inclosos en les mesures de reactivació econòmica i de suport als Jocs Olímpics per part de l'Estat). La rambla Nova al barri dels Col·legis Nous volia ser el nexa d'unió entre la part nova (barri de la Plana Lledó) i la part vella de Mollet (barri del Centre), un eix de connectivitat i d'integració on convergien l'afecte (arbres de l'amor), la història (l'escultura del *Mil·lenari de Mollet*) i la cultura (amb aquesta escultura). Aquesta escultura vol vincular la informació (premsa) amb la cultura i el coneixement.

I L'escultor va prendre com a model el seu cosí, Òscar Molina, al qual va fotografiar en aquesta postura des de diferents angles. A partir d'aquestes fotografies va fer el primer model de fang.

La inauguració de l'escultura es va fer el mateix dia de la rambla Nova (resultat de la canalització i cobertura del torrent Caganell), juntament amb la inauguració del monument del Pont de la Mandra. En Joan Manuel Serrat va ser el convidat d'excepció a la inauguració.

La gent anomena popularment l'escultura amb els noms "Toni Torrent" o "Vicenç Caganell", i de vegades li havien posat gorra i bufanda i fins i tot algun diari. En diferents moments ha patit atacs grafitaires.

El març de 1995 es va acordar fer-ne reproduccions a petita escala (d'uns 20 cm d'alçada), que l'Ajuntament volia lliurar com a guardons honorífics.

La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emotllament.

Arlequí

- A** Joan Abelló i Prat. Escultor modelista: Fernando Bernad Casorrau.
- I** 13/1/1996, tot i que l'escultura es va finalitzar i va sortir de la foneria el 10/10/1991
- E** Pl. Joan Abelló. Situada al vèrtex de la plaça davant de l'av. Burgos, en zona sense enjardinament.
- D** Figura en bronze d'un arlequí que fa equilibris sobre una pilota esfèrica (2,08 m d'alçada, 0,45 m ø pilota).
- Inspirat en la seva pintura *Arlequí* (1955), l'autor va fer-ne uns primers esbossos. A partir d'aquí va fer-ne una figura de fang, a continuació una figura de guix, i d'aquí es va aplicar el procés de l'emmotllament del bronze a la cera perduda. S'ha fet en bronze CuSn5Pb5Zn5.
- No hi consta cap inscripció, només la signatura i firma de l'autor a l'esfera de bronze (*Abelló 1991*)
- Pedestal: Formigó cilíndric de 0,5 m d'alçada (0,46 m de ø 0,90 m i 0,04 m de ø 0,82 m), que eleva l'escultura a una alçada total de 2,58 m.
- H** L'any 1991 es va rehabilitar i arranjar la plaça que porta el nom de l'artista; per aquest motiu se li va encarregar des de l'Ajuntament una obra escultòrica per col·locar-la en aquell emplaçament. Abelló va buscar inspiració entre les seves obres pictòriques i va triar l'*Arlequí* (pintat el 1955). Per Joan Abelló, l'arlequí era un personatge especial, relacionat amb la vida bohèmia, el circ i l'alegria, i pensà que seria adient per aquell espai de la ciutat.
- La figura de l'arlequí ha esdevingut un dels símbols representatius de la nostra ciutat, i en posteriors treballs escultòrics com la rotonda del c. Bosc (2009) ha estat incorporat com un dels nostres logotips identificatius.
- Des de l'Ajuntament el logotip de l'arlequí s'ha fet servir en múltiples activitats culturals.
- I** L'esbós inicial i l'escultura prèvia en guix es troben a la Casa del Pintor i el quadre, a la col·lecció permanent del Museu.
- Inicialment Abelló havia volgut que fos un arlequí autòmat, amb una base esfèrica giratòria mecanitzada que permetés el gir de la figura, però la complexitat i cost del projecte van fer que la idea es desestimés.
- Entre el 10/12/1992 i el 14/2/1993 l'Arlequí es va exposar a Can Mulà.
- La Foneria Artística Ginfer (Reus) es va encarregar de l'emmotllament en bronze. Una setmana abans de la data de la inauguració i instal·lació, accidentalment l'escultura va caure i es va esquarterar pel coll i el braç, de manera que va caldre tornar a portar-la a la foneria per reparar-la.
- Poc després de fer l'*Arlequí*, Abelló va fer emmotllar en bronze un altre arlequí exactament igual per vendre'l a James Percy Huntingford, propietari de l'Hotel Catalan de Mollet, que la va instal·lar al Saló Joan Abelló de l'hotel. Tanmateix, l'any 2001, amb motiu d'unes reformes a l'hotel, l'escultura es va traslladar a la casa particular del propietari a Sant Andreu de Llavaneres, d'on ja no va tornar.

La Garriganga

A Joan Abelló i Prat. Escultor modelista: Fernando Bernad Casorrau.

I 28/1/1996, tot i que l'escultura es va fer anys abans. Els registres de la foneria confirmen que era una data posterior a l'Arlequí i apunten la possibilitat que fos confeccionada el gener de l'any 1993, però no s'ha pogut confirmar.

E C. Mercat. Carrer de vianants, situada prop de l'entrada lateral del Mercat Municipal.

D Figura de bronze que representa una marmanyera dels anys 30 (1,91 m d'alçada) en posició vertical sobre un paral·lelepípede de bronze (49,2 cm llargada x 43 cm fons x 8,7 cm alçada). A la cara frontal del paral·lelepípede es llegeix en baix relleu *La Garriganga* i a la cara lateral dreta hi ha la firma d'Abelló (sense data).

La figura porta a la mà dreta un pom de violetes i darrera el peu esquerre, calçat amb espadenyes de 7 vetes, hi trobem un petit carretó.

Per fer l'escultura, l'autor es va inspirar en el seu quadre *La Garriganga*. A partir del quadre es va projectar un primer model a mida real en guix i a continuació es va aplicar el procés d'emmotllament de bronze a la cera perduda. S'ha realitzat en bronze CuSn5Pb5Zn5

La figura de bronze es troba sobre l'extrem esquerre d'un pedestal de granit suec de 3,05 m de llargada x 95,5 cm d'amplada x 27,5 cm d'alçada.

H Aquesta escultura va ser una donació d'Abelló a la ciutat amb motiu de la construcció del nou mercat municipal a l'Illa, i la seva inauguració es va fer coincidir efectivament amb la inauguració del nou edifici. L'autor es va inspirar en el seu quadre *La Garriganga* pintat el 1947 i simbolitza la vinculació del mercat nou i la modernitat amb els orígens i arrels de la forma antiga i tradicional de mercat. El petit carretó de l'escultura és una al·legoria a la manera tradicional de transportar i exposar alhora els productes al mercat de carrer. La vestimenta i el calçat són també representatius de la societat rural de la primera meitat del segle XX.

I La Garriganga era el sobrenom amb el que es coneixia Carme Niubó Paré, nascuda a la Garriga el 1919 i que es va traslladar a viure a Sant Fost de Campsentelles l'any 1925. La família vivia al barri de Can Calet i eren coneguts com els "Garrigangos", pel municipi de procedència. Diuen que la Carme volia ser ballarina, i que era una persona d'actituds i pensaments no convencionals per l'època. Havia fet de model per alguns quadres d'Abelló i habitualment baixava els dies de mercat de Sant Fost a Mollet per vendre fruites i verdures del seu hort, amb el carretó que ella mateixa s'havia construït. Possiblement cap als anys 50 la Carme es va traslladar a Mollet i potser va treballar a Can Fàbregues.

L'escultura, en el marge esquerre del pedestal de 3 m de llarg, convida a seure-hi com si fos un banc més de la via pública i ajuda a integrar l'art en la vida quotidiana. La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emmotllament.

Com a curiositat, i de manera similar a *La Garriganga*, davant del mercat municipal de Tudela (Navarra), trobem també l'escultura d'una dona (*Hortelana*, José Antonio Eslava, 2002) en homenatge a les pageses i venedores de verdures i en lloança a la qualitat de les verdures de Tudela. A la mà esquerra porta un manat de carxofes i amb el braç dret alçat intenta protegir-se els ulls del sol.

Joan Abelló

- A** Joan Abelló i Prat. Escultor modelista: Fernando Bernad Casorrau.
- I** 23/4/1996. Tanmateix l'escultura es va realitzar l'any 1992.
- E** Pati del CEIP Joan Abelló, av. Parc, 25
- D** Escultura en bronze de la figura del mateix Joan Abelló assegut en un tamboret i en actitud reflexiva i pensativa mentre està en procés de creació d'una pintura. Va vestit amb bata de treball i a la base dels peus hi ha la paleta del pintor i dos pinzells.
 El procés de creació de l'escultura es va iniciar a partir d'una sessió fotogràfica en la qual el pintor es va fer fotografiar en aquesta posició des de diferents angles. A partir de les fotografies es va fer el model a escala real en guix i a partir d'aquí es va aplicar l'emmotllament en bronze amb la tècnica de la cera perduda. S'ha fet en bronze CuSn5Pb5Zn5.
 No hi ha cap inscripció, només la firma d'Abelló i l'any d'emmotllament (1992).
 L'escultura de bronze té unes dimensions de 66,2 cm d'amplada x 72 cm de fons x 115 cm d'alçada. Està emplaçada sobre un pedestal compost format en direcció ascendent per 26 cm d'alçada de formigó, 100 cm de llambordes de granit i 15 cm de formigó sobre el qual descansa el bronze.
- H** La idea inicial d'Abelló era col·locar aquesta escultura en el seu futur panteó al cementiri de Mollet. Tanmateix el pes del monument un cop finalitzat va fer desaconsellable la instal·lació al panteó i llavors va fer la donació de l'escultura al CEIP que porta el seu nom. Abelló actuava habitualment com a mecenes d'aquest CEIP, on per Sant Jordi sovint solia regalar llibres i feia donació d'obra pròpia. Victòria Pérez, ajudant i mà dreta d'Abelló des de l'any 1980, confirma que a Abelló li agradava inculcar l'estimació per l'art i el pensament abstracte entre els més petits.
- I** La inauguració de l'escultura es va fer coincidir amb el dia de Sant Jordi. La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emmotllament.

Joan Abelló. Bust

- A** Joan Abelló i Prat. Escultor modelista: Fernando Bernad Casorrau.
- I** Any de realització: 1994. Data de col·locació: 1996
- E** Panteó de Joan Abelló al cementiri de Mollet
- D** Figura de bronze que representa el bust de Joan Abelló amb barret (34 cm alçada x 23 cm ample x 18 cm fons). El frontal i el revers del bust estan separats per una creu cristiana de 5 cm d'amplada.
El procés de creació es va fer a partir de l'autoretrat d'Abelló de l'any 1994. A partir d'aquí es va realitzar el model en guix i l'emmotllament en bronze amb la tècnica de la cera perduda. S'ha fet en bronze CuSn5Pb5Zn5.
El bust de bronze està datat i signat amb l'expressió *Jo Abelló*
A la llosa de granit que cobreix la tomba d'Abelló i que serveix com a pedestal del bust, es pot llegir aquest epitafi gravat: *Abans de deixar aquest món, coneix-lo i la seva signatura.*
- H** Aquesta escultura que representa el bust d'Abelló la va concebre el mateix Abelló per presidir el seu panteó, un cop que es va desestimar fer servir la que hi ha al CEIP Joan Abelló, per ser massa pesada.
- I** A la Casa del Pintor hi ha fotografies que Abelló es va fer l'any 1996 davant del seu panteó del cementiri de Mollet, just després d'instal·lar-hi el bust. En aquestes imatges, Joan Abelló apareix estirat sobre el panteó, i fins i tot juga a protegir del sol l'escultura del seu bust i ell mateix sota un paraigües. Victòria Pérez deia que Abelló sabia que tot el que havia vingut a fer en aquest món ja ho havia fet, i veia la mort amb naturalitat i sense cap por. Potser aquest és el factor que pot explicar com va planificar i enllestir el seu panteó 12 anys abans de la seva mort.
La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emmotllament.

Detall de l'escultura original inaugurada l'octubre de 2005, molt possiblement realitzada en polièster amb encenalls de coure.

Mirant a Galicia

A Beatriz Salcedo Arochena

I 16/10/2005. Tanmateix, l'escultura actual en bronze va sortir de la foneria el 20/12/2005

E Pl. Padrón. Plaça enjardinada

D Bust de bronze (45 cm alçada x 40 cm amplada) que representa l'escriptora i poetessa Rosalia de Castro, amb la mirada orientada cap a la longitud i latitud de Padrón i col·locada sobre un pedestal cúbic de granit rosa de Porriño (40 cm d'aresta).

Per fer el bust actual en bronze CuSn5Pb5Zn5 es va partir del bust original de polièster i se li va aplicar el procés d'emmotllament a la cera perduda. Actualment el bronze presenta un color negrós a causa de l'oxidació superficial del coure (òxid de coure II).

A la cara frontal del bloc de granit hi ha una placa de llautó fixada amb cargols amb una inscripció gravada: *Mirant a Galicia, A Rosalia de Castro, poetessa Santiago de Compostela (1837) Padrón (1885), Mollet del Vallès 16 d'octubre de 2005*. També hi ha gravats els escuts de Mollet del Vallès, d'Irmandade a Nosa Galiza i de la Xunta de Galicia.

Encastada en el pedestal de granit, s'estén al llarg del muret del parc fins al terra, on hi ha una banda estreta d'un aliatge fèrric amb les coordenades geogràfiques de Mollet i de Padrón gravades: *Padrón (A Coruña) Latitud 042°44'28"N Longitud 008°39'49"O, Mollet del Vallès (Barcelona) Latitud 041°32'27"N Longitud 002°12'40"E*.

H Isabel Ares iniciava la seva presidència al capdavant d'Irmandade a Nosa Galiza el 2004. La seva idea era que a la plaça Padrón, que s'havia inaugurat feia anys, es pogués col·locar un element escultòric al·lusiu a la ciutat gallega de Padrón. Aquell mateix 2004 va tenir la iniciativa de sol·licitar a la Xunta de Galicia un bust de Rosalia de Castro (poetessa i escriptora gallega que va viure i morir a Padrón l'any 1885), i en pocs mesos la Secretaria General d'Emigració de la Xunta li va concedir.

Es va triar la figura de Rosalia de Castro per ser un símbol de la cultura gallega i per la seva relació amb la ciutat de Padrón. El fet que el bust estigui orientat "mirant a Galicia" i que s'hagi batejat amb aquesta expressió interpreto que simbolitza l'enyorança de tots els molletans amb arrels gallegues, el cor dels quals no deixa de mirar cap a la seva terra natal. També pot estar relacionat amb un agermanament cultural entre les ciutats, ja que hi consten les coordenades geogràfiques d'ambdues ciutats.

I L'escultura que inicialment es va inaugurar el 16/10/2005 havia estat realitzada molt probablement en polièster amb encenalls de bronze. Pocs dies després, el 15/11/2005 l'escultura va sofrir un atac vandàlic i fou decapitada. La presidenta d'Irmandade va informar l'Ajuntament de l'incident i va proposar tornar a demanar una altra escultura a la Xunta, però l'Ajuntament va decidir fer-se càrrec de la restitució de l'escultura, en aquest cas elaborada amb un material de més durabilitat, el bronze.

Mollet del Vallès i Padrón no estan agermanades formalment, però igual que nosaltres tenim a Mollet la plaça Padrón, a Padrón van posar el nom de Mollet del Vallès a un dels seus carrers (*Rua de Mollet del Vallès*)

La Foneria Artística Ginfer (Reus) va fer l'emmotllament.

3.2. Escultures fetes principalment en fosa de ferro o en acer al carboni

Rafael Casanova

A Cesc Bas i Orodea en col·laboració amb Josep Pi i Morral

I 11/9/1981

E Av. Rafael de Casanova cantonada c. Antònia Canet. Zona enjardinada.

D Escultura en fosa de ferro, emmotllada a partir de model en poliestirè, i protegida mitjançant pintura. Geomètricament és un paral·lelepípede de base quadrada d'1,30 m de costats i 1,74 m d'alçada

En relleu es pot llegir la inscripció *Mollet en homenatge a en Rafael de Casanova. 11 de Setembre de 1979*, i a les quatre cares laterals del paral·lelepípede es troben diferents símbols: el moll identificatiu de Mollet i les quatre barres en al·lusió a Catalunya, el bust de Rafael Casanova i dues mans entrelligades.

El pedestal és de formigó pintat en forma de paral·lelepípede de base quadrada (99,7 cm costats x 84,5 cm alçada).

H Va sorgir com a iniciativa de l'Associació de Veïns de la Zona Centre en commemoració a la figura de Rafael Casanova, que el 1714 fou conseller en cap de Barcelona durant la Guerra de Successió. La primera maqueta en porexpan es va presentar públicament l'Onze de Setembre de 1979 a la plaça de Prat de la Riba. En aquell moment, l'AV de la Zona Centre va donar-la a l'Ajuntament per tal que l'escultura final es col·loqués en un espai públic de la ciutat. El maig de 1981 l'Ajuntament encarregà el modelatge del monument a Josep Pi i Morral i la fosa, a la Fundició Borrell (Montcada i Reixac). Cada Onze de Setembre es fan les ofrenes florals institucionals de la Diada Nacional de Catalunya.

! Van caldre 4.500 kg de ferro fos per a l'elaboració de l'escultura. Quan l'any 1981 es va decidir fer-la, el model presentat públicament l'Onze de Setembre del 1979 presentava les mans i el bust malmesos, i va caldre fer un nou model també en poliestirè.

Mil·lenari de Catalunya

A Cesc Bas i Orodea

I 1988

E Pl. Prat de la Riba

D Escultura en forma de colom en planxa d'acer forjat de 2 cm de gruix sobre un pedestal cilíndric d'acer inoxidable (de 55 cm d'alçada i 17,7 cm de diàmetre). El monument té una alçada màxima de 181 cm, 99,5 cm d'amplada i 20 cm de fons. El conjunt està delimitat per una cadena amb 42 baules senceres i 6 mitges baules de tub també d'acer forjat i soldat.

Les lletres de la inscripció *Mil·lenari de Catalunya* es troben a l'ala situada en el pla més proper a l'observador, i estan conformades per plaques de 3 mm de gruix soldades al cos del colom. L'escultura s'ha protegit de l'oxidació amb una capa de vernís.

H Encàrrec de l'Associació de Veïns de la Zona Centre i del Casal Cultural de Mollet del Vallès a l'autor per tal de commemorar els mil anys des de l'establiment de les bases de la independència política dels comtats de Catalunya per part del comte de Borrell l'any 993.

Les plomes del colom recorden les quatre barres de la senyera.

Moll de Mollet

A Cristóbal Ramírez Garcerán

I 3/6/1990

E Interior de la Biblioteca de Can Mulà (parc de Can Mulà)

D Escultura en forma de peix d'aproximadament 9 m de llargada; alçada en el punt mínim de la cua d'1,5 m i alçada màxima de 2,7 m en la zona que simula el cap del peix. Una part de l'escultura travessa la paret de l'edifici i sobresurt a l'exterior una llargada de 0,95 m amb una alçada d'1,95 m. Observant l'escultura des de la porta d'accés a la sala, es veuen dos cercles retallats a l'estructura metàl·lica, un de menys diàmetre que simula un ull del peix i un més gran que representa la boca oberta.

L'escultura està conformada a partir de la unió per arc elèctric de xapes d'acer al carboni corbades per simular el moviment del peix dins l'aigua. Integrats a banda i banda de la cua del moll, davant del taulell de préstec, hi ha dos sortints horitzontals de 45 cm d'alçada i prop d'1 m de llargada, que simulen aletes i que foren pensats per utilitzar-se com a bancs per als més menuts.

Es va acabar superficialment amb un envernissat, per tal de protegir l'escultura de la corrosió però també per provocar un contrast entre la pedra de les parets de Can Mulà deixades a la vista, com a gest de complicitat entre el passat i la modernitat.

H Es va voler convertir la planta baixa de la biblioteca en un espai de lleure i plaer per a la lectura, i no en un espai tradicional de treball. Es pretenia crear un espai proper i càlid. Per aquest motiu es va instal·lar una olivera (tradicional símbol de pau i prosperitat) a la zona central de préstec, i també aquest va ser el motiu d'incloure l'escultura amb la doble funció d'actuar com a element separador de la zona infantil però alhora com a element lúdic per tal que els nens i nenes poguessin tocar-lo, seure-hi i fins i tot pujar-hi.

L'escultura representa un peix en referència al moll (peix del gènere *Mullus*, de la família dels mullids), que es va començar a utilitzar com a senyal heràldic a la segona meitat del segle XIV segons l'historiador Joan Galtés. L'escut tenia caràcter de senyal parlant, per la similitud que s'establí antigament entre els noms Mollet i moll. L'actual escut de la ciutat es va aprovar el 30 de setembre de 1988 i inclou un moll nedant. A les converses entre l'alcalde i l'arquitecte responsable de la remodelació de Can Mulà i alhora autor de l'escultura, va sorgir la idea que l'escultura tingués el simbolisme de representar el moll que havia donat nom a la ciutat.

A la part de l'escultura que travessa la paret i que surt a l'exterior se l'ha anomenat "l'ham" per la simbòlica missió de pescar nous lectors per a la biblioteca.

L'autor explica que el nom de l'escultura; *Moll de Mollet*, a banda de fer referència a l'heràldica de la ciutat, també pot ser un joc de paraules en funció de les diferents accepcions del mot "moll": medul·la; part més substancial, més íntima d'alguna cosa; obra construïda a la vora del mar, que serveix per facilitar l'embarcament i desembarcament de persones i mercaderies... i cadascun d'aquests significats es podrien relacionar i lligar amb el que representa una biblioteca.

Detall de corrosió a la cua i al braç de la sardanista, llocs on la figura de ferro fos ha perdut la pintura i per tant la protecció que li conferia davant l'oxidació.

Mollet Ciutat Pubilla de la Sardana

A Luis Gueilburt Talmazán

I 3/5/1992

E Parc de Can Mulà

D Escultura formada per diferents elements. El més destacat és una figura en forma de lletra *M* (1,80 m alçada x 1,40 m amplada x 0,40 m fons) a peu pla, en planxes d'acer al carboni oxiatallades i soldades amb GMAW. Per tal de protegir-la de l'oxidació es va fer una imprimació prèvia i es va

pintar amb pintura oxiron (amb llimadures de ferro). L'estructura està col·lada a la base amb cargols.

La base és un cilindre de pedra artificial de 2 m de diàmetre x 12 cm de gruix soterrat. La pedra artificial emprada està elaborada a partir d'una barreja de granit, marbre, ciment blanc i colorant negre. Dins l'encofrat (contorn i malla metàl·lica enrigidora) on es va elaborar la pedra artificial, es van introduir prèviament l'escut municipal de bronze i les lletres de llautó de la inscripció *Mollet del Vallès – Maig 1992 – Ciutat Pubilla de la Sardana*.

Les lletres de la inscripció es van conformar a partir d'un passamà de llautó d'1,5 cm de gruix que es va anar soldant amb soldadura forta (gas propà i consumible de vareta d'aliatge de plata). Al centre de la base es troba l'escut municipal i el text *Ajuntament de Mollet del Vallès*. Aquests elements són de bronze i es van emmotllar per la tècnica de la cera perduda.

Els 6 sardanistes al voltant de la pota de la *M* i el logotip de la Ciutat Pubilla són de ferro fos. Es van fer els models a mida real en porexpan i es van emmotllar pel procediment de fosa en sorra. Aquests elements estan fixats amb cargols: els sardanistes a la base i el logotip a la *M*. Ambdós elements estan pintats amb pintura oxiron per evitar l'oxidació.

Posteriorment, el perímetre de la figura en *M* s'ha hagut de reforçar amb un sòcol metàl·lic, ja que s'estava rovellant, possiblement per l'efecte dels pixats canins.

H L'escultura es va erigir per commemorar la capitalitat de Mollet com a Ciutat Pubilla de la Sardana l'any 1992, nominació impulsada per l'entitat Tradicions i Costums.

El cos principal de l'escultura és una lletra *M*, lletra inicial de Mollet del Vallès però també de Mulà, que amb la inauguració de la biblioteca s'erigia en aquells moments en el centre cultural de la ciutat i reforçava la imatge de Mollet com a ciutat per a les persones.

Es van fer unes medalles commemoratives i es va col·locar una placa a la façana de l'antic Ajuntament a la plaça Prat de la Riba.

I Inicialment, el monument va ser dissenyat per l'escultor per col·locar-lo a tocar de la biblioteca, però just abans de la instal·lació es va decidir situar-lo al cor del parc, i l'autor creu que en la ubicació actual l'escultura es veu petita.

Els 6 sardanistes que ballen al voltant de la pota de la *M* estan somrient. L'autor diu que va haver-hi qui va criticar que els sardanistes somriguessin, perquè treien solemnitat a la sardana. Però, per l'autor, aquest somriure reflecteix l'alegria que ell va sentir quan el dia de la Mercè de 1978 va aterrar a Barcelona provinent d'una Argentina dictatorial i va veure per primer cop les rotllanes de sardanistes en dansa al ritme de les cobs.

La inscripció de la base es va voler fer simulant un traç manual, per donar més calidesa i proximitat a l'espectador.

La soldadura GMAW la va fer Roqueta (Cornellà), la fosa de ferro la Fundició Montgatina (Montgat), la fosa de bronze Exametal (Sant Adrià de Besos) i la pedra artificial va ser elaborada per José Peraire (El Papiol).

La Guitarra

A Ricard Mira López

I 5/5/1996

E Escola Municipal de Música i Dansa (Can Gomà) c. Castelao, 2

D Escultura en forma de guitarra espanyola amb unes dimensions de 170 x 80 x 20 cm, elaborada amb planxes –tallades amb cisalla i doblegades en fred-, varetes i cargols provinents de retalls de ferralla. Les unions s'han fet amb soldadura per arc elèctric, i s'ha aplicat pintura verda tipus “martelé” amb pistola per tal de donar-li el color final i protegir-la de la corrosió.

La firma de l'autor es troba al frontal inferior de l'escultura, en una petita placa de llautó.

L'escultura es mostra a peu pla, sense pedestal, només unes varetes soldades a l'escultura li fan de suport per mostrar-se inclinada.

H L'autor va regalar aquesta escultura a l'Escola Municipal de Música amb motiu del 5è aniversari.

I Els materials que s'han fet servir per a l'escultura provenen de donacions que la indústria metal·lúrgica de Martorelles va fer a l'autor, de manera que no es coneix el tipus d'aliatge de ferro emprat.

Durant l'acte d'inauguració, Abelló va dir a l'autor que aquella escultura “és una guitarra picassiana”.

L'ofici de ferrer

A Josep M. Mompín Valeri i Xavier Rabal Vallespin

I 13/6/1997

E Pl. Ferrers

D Element escultòric format per un pedestal de formigó de superfície quadrada de 3 m de costat i 27 cm d'alçada màxima, amb 3 escales de formigó perfilades amb acer Cor-ten® (de 10, 9 i 8 cm d'alçada) i 2 encluses de fosa de ferro sobre petits pedestals de formigó també perfilat amb acer Cor-ten®. Les encluses es troben a la part més alta de l'element escultòric orientades perpendicularment l'una vers l'altra. Hi ha 13 ferradures de cavall encastades en el formigó de les escales que simulen les petjades del cavall en el camí cap a les encluses: 2 al primer esglaó, 3 al segon esglaó i 8 al tercer esglaó.

El pedestal de formigó de l'enclusa gran fa 70,5 cm d'alçada x 100,5 cm d'amplada x 30,5 cm de fons, i l'enclusa gran té 22 cm d'alçada x 106 cm d'amplada i 19,6 cm de fons. S'hi endevina una inscripció gravada amb l'any de fabricació, 1912, i algunes paraules molt desgastades: *steel*, *James Joys* i la xifra 188.

El pedestal de formigó de l'enclusa petita fa 35 cm d'alçada x 100,5 cm d'amplada x 30,3 cm de fons, i té 22 cm d'alçada x 103 cm d'amplada i 18 cm de fons. A la cara frontal d'aquesta enclusa hi ha gravades unes sanefes i es pot llegir la data 1867.

H Martí Muñoz Cirera, de cal Martinet, va cedir aquestes encluses l'any 1993 per a l'exposició "Mollet mil anys" amb motiu del mil·lenari de Mollet, i l'Ajuntament les va adquirir i custodiar fins que es van emplaçar al lloc actual l'any 1997. En aquelles dates Mollet havia d'urbanitzar un nou barri, el de Riera Seca, i els carrers i places es van dedicar a antics oficis, de manera que es va projectar que a la recent creada plaça dels Ferrers s'hi col·loquessin elements al·legòrics a aquest ofici.

! Andrino Muñoz, a la seva tesi doctoral, explica que l'enclusa més petita fa 180 kg i es va fabricar a Cardedeu l'any 1867. La més gran, d'uns 200 kg, es va fabricar a Anglaterra l'any 1912.

A cal Martinet havien exercit l'ofici de ferrers a Mollet durant quatre generacions.

El pas del temps

A Serra-Vives-Cartagena Arquitectes

I 15/5/1999. A càrrec de Miquel Martí i Pol (el mateix dia s'inaugurà *Lombra de l'estil*).

E Pl. Major, davant la Casa de la Vila

D Conjunt escultòric format per dos monòlits: un inclou el poema de Martí i Pol (2,20 m alçada x 1 m amplada x 0,15 m fons) i l'altre un comptador de segons (3,06 m alçada x 0,62 m amplada x 0,25 m fons).

Tots dos monòlits estan fets en xapa d'acer al carboni soldada per arc elèctric i la superfície, un cop sorrejada, s'ha protegit de la corrosió mitjançant un projectat de zinc.

El monòlit més baix conté un poema, les lletres del qual s'han retallat amb làser.

*El temps que compto
tu l'emplenes de vida,
fes-la tan digna
com sàpagues i puguis
pel teu bé i el dels altres.*

Pel que fa al monòlit amb el comptador de segons, l'interior s'ha emprimat amb pintura antioxidant. La pantalla electrònica amb leds distribuïts en 34 línies (33 de 6 dígits i 1 de 12 dígits) està encastada en un bastidor d'alumini de 2 mm de gruix, i tot el conjunt està protegit per un vidre antivandalisme. Els dígits fan 50 mm d'alçada i 35 mm d'amplada. Disposa també d'un mecanisme de bateries per si l'enllumenat públic fallés.

H La tardor de 1994, l'alcaldia va considerar molt important que la ciutat tingués un text (propi o dedicat), que parlés del pas del temps i que es pogués situar en un espai públic de la ciutat. Inicialment es pensava que fos a la façana d'un nou aparcament que es preveia fer a la plaça de Joan Abelló, però es va desestimar posteriorment amb el projecte de l'Illa, que ja preveia la construcció de dos nous aparcaments (el del nou mercat i el de Pau Casals). L'alcaldeessa, Montserrat Tura, va fer arribar aquesta sol·licitud al poeta Miquel Martí i Pol, i aquest, en un acte de generositat, va atendre aquesta petició amb escreix, ja que aquell any va escriure expressament per a la ciutat de Mollet tres poemes tipus tanka (mètrica japonesa, 5 versos de 5-7-5-7-7 síl·labes). Un d'ells es va incorporar a la felicitació de Nadal de l'Ajuntament i els altres dos van entrar a formar part de les escultures "*Lombra de l'estil*" i "*El pas del temps*". El dia que Martí i Pol va visitar la ciutat amb motiu de les inauguracions d'aquestes escultures (15/5/1999), va regalar un altre poema a la ciutat, que va escriure al Llibre d'honor de l'Ajuntament.

L'any 1999, aprofitant que s'estava desenvolupant el projecte de la nova Casa de la Vila i que es disposava dels poemes que Martí i Pol havia regalat

a la ciutat en al·legoria al pas del temps, l'alcaldesa Tura va demanar als arquitectes Serra-Vives-Cartagena si el poema de Martí i Pol *El temps que compta...* es podria col·locar en algun lloc ben digne i a l'abast de tothom. Els arquitectes van pensar que un element escultòric tot just davant la porta de l'Ajuntament seria l'emplaçament ideal. Van idear el monument inspirant-se en el poema de Martí i Pol, imaginant un "comptador de segons" en forma de dansa visual de dígit: segons, minuts... cadascun amb el seu moviment independent. Aquest moviment interminable de segons un darrera l'altre és el que faria prendre consciència a l'espectador del pas del temps. En definitiva, els autors volien provocar l'autoreflexió en l'espectador, tot esperant que cadascú li trobés un significat segons el seu propi estat d'ànim o moment vital.

En una conversa amb Oriol Fort, m'explicava la seva percepció del simbolisme d'aquesta escultura. Per ell, aquest monument tracta de com d'efímera i fugaç és la vida: els batecs de la vida, que emanen de la terra, romanen només un instant a la nostra vista i marxen fugissers cap al cel.

Aquesta escultura es va voler dedicar al poeta Miquel Martí i Pol l'any del seu 70è aniversari.

❗ El mateix poeta Martí i Pol va accionar el mecanisme el dia de la inauguració (15/5/1999).

Els arquitectes volien fer els monòlits més diferenciats en alçada, però raons econòmiques ho van impedir.

En el gravat del poema va haver-hi un error i es van deixar de posar la coma del final del segon vers.

La instal·lació permet comptar fins a 999.999.999.999 segons, fet que representaria una mica més de 31.709 anys.

L'any 2002, Higinio Soler López (Madrid) detectà que els dígit del comptador anaven més ràpids que els segons, de manera que el comptador es va reajustar i corregir.

La maqueta d'aquesta escultura es va presentar públicament a l'Ajuntament el 7/3/1999 juntament amb la maqueta de *L'ombra de l'estil* d'Alberto de Udaeta.

DISA (Distribuciones Industriales, SA, St. Just Desvern) va subministrar tots els components electrònics i TAMANSA (Gavà) va fer el treball de metal·listeria.

Fotografia de la inauguració de l'escultura amb la presència del poeta Miquel Martí i Pol, la seva dona, els arquitectes Serra, Vives i Cartagena i l'alcaldesa Montserrat Tura.

Muntatge i instal·lació de la A

TONI AMORES

Ⓐ Joan Brossa i Cuervo (obra pòstuma)

Ⓘ 9/11/2002 (conjuntament amb la inauguració de l'edifici de la nova Casa de la Vila)

Ⓔ Façana sud-oest de l'edifici de l'Ajuntament, mirant cap a la pl. Pau Casals i el c. Joan Brossa (Pl. Major, 1)

Ⓓ Poema visual en forma d'escultura mural.

Vint-i-dos panells de formigó cobreixen una paret mural de 18 m d'alçada i 30 m d'amplada. Tres elements destaquen en el mural: un moll, cinc onades i una gran A horitzontal amb el vèrtex en direcció a l'av. Llibertat.

Les plaques de formigó es van fer in situ, al terra, davant del lloc d'emplaçament.

El moll i les cinc onades es presenten en baix relleu. Les siluetes es van escanejar i reproduir dels documents originals, i les figures, fetes de fusta van ser introduïdes a la base dels encofrats de formigó. Un cop el formigó era sec, es retiraven les figures de fusta i quedaven els blocs de formigó amb el baix relleu.

La A està conformada per planxes d'acer al carboni estructural de 8 mm de gruix, a partir d'una estructura interna de bigues UPN-120 perimetralment disposades i separades una distància d'1,20 m. Es va recobrir l'espai entre les ales de les bigues oposades i es van col·locar les planxes d'acer i 36 perfils rigiditzadors perpendicularment entre les bigues. Tot aquest conjunt es va unir mitjançant soldadura per arc elèctric (SMAW) in situ just davant de la façana on es penjaria després de finalitzar el muntatge.

Cada pota de la lletra A fa 23,377 m de llargada i l'amplada màxima entre les potes és d'11,426 m.

La A està penjada directament de l'estructura principal de l'edifici (no de les plaques de formigó del mural), amb subjeccions metàl·liques d'acer galvanitzat.

L'acabat superficial de la lletra A es va fer amb pintura vermella (protecció contra la corrosió i expressió artística), un cop l'escultura ja s'havia penjat.

La signatura de Brossa es va escanejar del document original i gravar sobre el formigó.

Ⓕ Durant el procés de disseny del nou edifici de l'Ajuntament, els arquitectes encarregats del disseny i la construcció del nou edifici (Serra-Vives-Cartagena) van proposar a l'alcaldia la incorporació d'un gran mural que ocupés la superfície de la futura façana sud-oest. L'alcaldessa, Montserrat Tura, i el regidor de cultura, Oriol Fort, van pensar en demanar la col·laboració de Joan Brossa, per ser una persona humil i compromesa amb les idees de llibertat i progrés, que representava perfectament l'esperit de la ciutat. El 3 de juny de 1998, Tura i Fort van iniciar els contactes amb la visita al poeta per demanar-li que creés una imatge que representés Mollet, tal com citava M. Tura a *Brossa a Mollet*: "un poble senzill, treballador, mo-

dern però arrelat i orgullós de la seva història rural, de la realitat actual de ciutat industrial, plena de pluralitat cultural i confiança en un món millor pel futur”.

Brossa va acceptar l'encàrrec i el 21 de desembre de 1998, en un acte públic a l'Ajuntament, signava el document amb la idea del projecte. El mural presentava una inclinada lletra A, senyal identitari de la seva poesia visual i moderna, agermanada amb la història del nostre passat. Incorporava un moll (senyal parlant al·lusiu al nom de la ciutat, que s'havia trobat a l'escut civil de l'arquitrà de la façana de l'església gòtica de 1498), així com les onades que formaven part del segell del Comú de Mollet de 1771. La idea d'incorporar aquests dos elements antics juntament amb la modernitat que suposa el poema visual de Brossa i del nou edifici s'interpreta com una projecció de la ciutat cap al futur.

Han estat múltiples els significats atorgats a la A: primera lletra de l'abecedari i porta d'entrada a la cultura, A d'Ajuntament, primera institució de la ciutat, A d'afecte que l'autor sentia per la nostra ciutat... una A ajaguda com a expressió d'humilitat... Tanmateix, Brossa deia que no calien explicacions, que aquesta era una obra oberta i que el simbolisme seria el que cadascú li volgués donar, que seria decisió nostra atorgar-li un significat: A d'amistat, d'amor, d'atenció, d'animal... També deia Brossa que la A era el símbol més humà per la seva semblança a un cos humà.

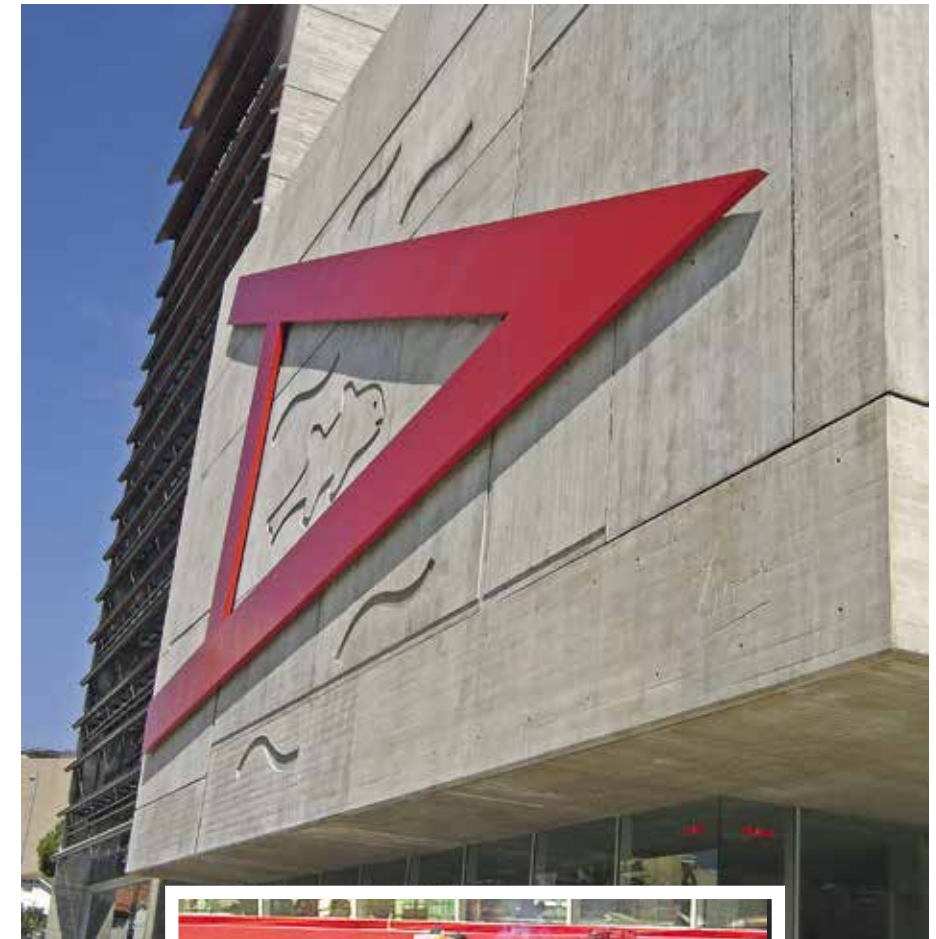
❗ La mort accidental de Joan Brossa nou dies després de l'acte públic del lliurament del projecte va provocar que el projecte executiu portat a terme pels arquitectes Serra-Vives-Cartagena (Barcelona) hagués de ser verificat i testimoniats per Pepa Llopis, esposa de Brossa, i per Miguel Marcos, marxant d'art i expert en l'obra de Brossa. D'aquesta manera es validava i testimoniava que el resultat de l'obra corresponia amb el projecte inicial de l'autor i que s'havia executat d'acord amb els seus criteris.

A la llegenda tècnica d'execució signada el 21 de desembre de 1998 per Montserrat Tura i Joan Brossa, es deia que la A es *realitzaria en acer Cor-ten i que es pintaria a l'òxid (color roig sang coagulada)*. Finalment, en converses entre Miguel Marcos i els arquitectes Serra-Vives-Cartagena, es va decidir utilitzar acer al carboni i pintar-lo del vermell adient, en lloc de realitzar-lo amb acer Cor-ten®, el color del qual no representava fidelment el color de la sang.

També trobem la A en altres poemes-escultures urbanes de Brossa, com la que fa de vela a l'escultura *A de barca* situada al parc Catalunya (Sabadell, 1996) o la del *Poema visual transitable* del velòdrom de la Vall d'Hebron del 1984. També és l'element clau en diversos dels seus poemes visuals escrits.

Joan Codina i Oriol Fort van supervisar el complex procés d'instal·lació de la A a la façana i van poder documentar-ho gràficament.

L'empresa COPISA, que va construir la Casa de la Vila, va ser també l'encarregada de la realització del mural.

TONI AMORES

La A es va soldar in situ davant de la façana sud-oest del nou Ajuntament.

Pau Casals

A Ricard Mira López

I 8/10/2005

E Pl. de Pau Casals

D Escultura que representa la figura de Pau Casals assegut tocant el violoncel (1,25 m d'alçada). Feta amb barra massissa d'acer al carboni dolç (tipus F2) i de secció quadrada (3 cm x 3 cm), ha estat forjat en fred per corbar-lo i soldat per arc elèctric. La superfície es protegeix de l'oxidació amb pintura tipus oxiron.

L'escultura es troba sobre un pedestal de formigó de 2 m d'alçada, i al pedestal, una placa de llautó recull la inscripció gravada: *A Pau Casals-XXIV Trobada de bandes musicals de Catalunya- Mollet del Vallès, 8 d'octubre de 2005*, i una altra placa més petita recull el nom de l'autor.

Per evitar possibles actes vandàlics i donar més estabilitat a la figura metàl·lica, es va sacrificar la pica del violoncel i es va soldar la part inferior a una estructura metàl·lica que hi ha oculta i immersa en el cos del formigó del pedestal.

H Encàrrec de l'Associació Musical Pau Casals i la Banda de Joves Músics de Mollet del Vallès amb el suport de l'Ajuntament, amb motiu de la XXIV Trobada de Bandes Musicals de Catalunya i en homenatge a Pau Casals. L'escultura es va inaugurar com a cloenda de la trobada.

La Banda de Joves Músics va sol·licitar a l'autor que s'inspirés en el logotip de la seva entitat per dissenyar l'escultura.

! Es van confeccionar al voltant d'unes 80 maquetes a escala com a regal institucional per a les bandes de música participants.

Gallecs

A Josep M. Mompín Valeri i Xavier Rabal Vallespin

I 1/2/2007-27/7/2007

E Rotonda situada a l'encreuament entre el c. Nicaragua i el c. Gallecs (entrada al camí rural de Gallecs)

D L'element principal de la rotunda és una arada de ferro restaurada i pintada de blau situada en el punt central i més elevat de la rotunda. La superfície de la rotunda està coberta de gredes volcàniques, de color marró fosc. En la meitat oest de la rotunda, les gredes s'alternen, en franges radials, amb materials triturats de la construcció –totxo, maó, gres– de color marró vermellós. En la meitat est, s'observen dos clots, coberts de còdols de riu. En un dels clots es va plantar un magraner i en l'altre, plantes herbàcies.

Per delimitar els clots i les franges de diferent coloració de greda entre si, es van fer servir xapes d'acer Cor-ten®.

H Aquest element escultòric se situa a l'entrada del principal accés a Gallecs. Els autors, amb l'arada i les franges de greda que simulen els solcs dels camps de cultius acabats de llaurar, al·ludeixen a l'essència de l'espai rural de Gallecs i alhora fan un reconeixement dels nostres passats i orígens rurals.

! Aquesta rotunda es va executar durant un intens període de sequera en què es van restringir dràsticament els regs dels jardins. Per aquest fet, els autors van inspirar-se en la Geria, un paratge de Lanzarote on els agricultors cultiven vinyes i fruiters en clots excavats en la greda volcànica, de manera que les plantes queden protegides del vent i retenen millor la humitat.

L'arada va ser una donació de Salvi Safont i la Brigada d'obres i oficis municipal la va pintar de blau.

Can Prat

Ⓐ Alejandro Díaz i Esther Gallardo (DF-studio SCP)

Ⓘ 2009

Ⓔ Rotonda del c. Bilbao al Polígon Industrial Can Prat

Ⓓ 163 tubs de 10 cm de diàmetre i alçades compreses entre els 4 cm i els 426 cm en disposició perimetral a la rotonda ovalada. Els tubs són d'acer al carboni (B400S) galvanitzat, i soldats a aquests tubs es llegeix la inscripció *Can Prat* en lletres de Cor-ten®. Els tubs estan soldats per la base a uns passamans d'acer ancorats en el formigó.

La coloració marronosa que s'observa als tubs situats sota les lletres de la inscripció prové dels òxids del Cor-ten® que arrossega la pluja i que tenyeix els tubs d'acer.

La base de formigó es va pintar amb sulfat de ferro per tal de donar-li una coloració ocre per simular el color de l'òxid de ferro.

Ⓕ Els autors volien crear un objecte lligat a la velocitat. De la mateixa manera que els tràilers o pel·lícules estan formats de fotogrames, ells volgueren que cada tub de l'element escultòric fos un fotograma. La idea era que, en aproximar-se en moviment a la rotonda, el rètol de Can Prat aparegués, que durant el moviment de circulació a la rotonda es llegís i que desaparegués en sortir de la rotonda. Els autors es van inspirar en les obres minimalistes dels anys 70 de Sol LeWit i Dan Flavin.

Ⓢ En el disseny original, les lletres de la inscripció *Can Prat* havien d'anar pintades sobre els tubs, però finalment els Serveis tècnics municipals van valorar que el manteniment seria més complex i es va optar per emprar l'acer Cor-ten®.

Talleres Valeriano Montón (Mollet) va construir i muntar l'estructura metàl·lica i Construcciones y Edificaciones Domingo Martínez Ramos (Mollet) va fer l'obra civil.

L'obra de millora del c. Bilbao està emmarcada dins el PlanE del Govern d'Espanya (Fondo de Inversión local para el empleo) que va gestionar l'Ajuntament de Mollet.

Cavall vermell

A Daniel Navas i Neus Solé (N&S Arquitectes)

I 2/2/2011

E Parc de la Farinera (Polígon Industrial La Farinera)

D Escultura d'un cavall d'estil "origami" fet en acer al carboni estructural de 16 mm de gruix, alçada màxima de 3,17 m i amplada total de 3,57 m. L'escultura està col·locada a peu pla sobre uns suports d'acer estructural ancorats a 4 bases de formigó armat. Està pintada de color vermell i tant els perfils com els alçats recorden la lletra *M*. L'escultura està dissenyada amb 8 peces, iguals 2 a 2, col·locades simètricament i soldades per arc elèctric.

A la zona interna de la pota davantera hi ha la inscripció: *cavall vermell*>2010>navas&sole>arquitectes, les lletres de les quals han estat tallades amb làser en una planxa soldada a l'escultura.

H La promotora de l'escultura va ser la Junta de Compensació UA La Farinera, dins del projecte d'urbanització del Polígon Industrial i de Serveis La Farinera.

Els autors van batejar l'escultura com a *Cavall vermell* en honor a l'escultura abstracta d'Alexander Calder *Cheval Rouge* de 1974, que actualment es troba a l'Sculpture Garden de la National Gallery of Art de Washington. Tanmateix, l'escultura de la Farinera és una interpretació minimalista del treball de papiroflèxia que ha traslladat una forma simple com la del cavall de paper a la fabricació en acer i a gran escala. Pels autors, el Cavall Vermell ubicat al final del passeig espera els caminants i ciclistes que hi transiten i els convida a seguir camins més llunyans, alhora que ell els continuarà esperant en el mateix lloc.

En preguntar-los si hi ha algun simbolisme amagat que relacioni l'escultura amb la lletra *M* que recorden els perfils, ho neguen. La forma final del cavall va ser el resultat de diverses proves amb figures de paper plegat (papiroflèxia) i comenten que van consultar la tipografia de Joan Brossa (escultura mural *A* de la Casa de la Vila) per tal d'aproximar les proporcions que havia de tenir l'escultura, i arran d'això van elevar la part posterior del cavall per tal que la seva visió en 2D s'aproximés a una tipografia.

! En la direcció i gestió de l'obra van col·laborar-hi, a banda dels arquitectes, les empreses Vías y Construcciones i Dopec Enginyeria. La construcció de l'escultura es va fer a Talleres Ferper (Martorell).

3.3. Escultures realitzades principalment en Cor-ten®

Relotge solar

Ⓐ Àngel Naval Duran

Ⓘ 19/4/1996

Ⓔ Rotonda a la confluència entre la rda. Pinetons, la rda. Farinera, l'av Rafael de Casanova i la ctra. B-140, a tocar del parc Creueta.

Ⓓ Relotge de sol de tipus horitzontal fet en acer Cor-ten® d'1 centímetre de gruix. El gnòmon té una llargada de 20 m, una amplada màxima d'uns 4 m i pesa 4 t. Les planxes que formen el gnòmon i les fites horàries es van tallar amb làser i les planxes que formen el gnòmon es van soldar per arc elèctric. Hi ha 13 senyals horaris de forma triangular, de base 4,5 m i alçada 1,2 m cadascun amb un pes total de 5 t, per tal de marcar les 12 hores solars (6 am-18 pm).

El pla de projecció és horitzontal, amb només un lleuger pendent del 3,6% en direcció nord-sud per tal de facilitar la lectura de les hores.

La rotonda té un diàmetre de 45 m i el paviment és de gespa natural.

Ⓕ A finals de l'any 1990 la Generalitat i l'empresa Gec-Alsthom (propietària de la Maquinista Terrestre i Marítima) mantenien converses pel trasllat de la factoria de Sant Andreu cap al Vallès. Unilateralment i sense involucrar l'Ajuntament de Mollet a les negociacions, la Generalitat va decidir que l'empresa anés a Mollet, en 300 ha de l'espai agrícola de Gallecs, a la zona dels Pinetons i la Creueta. El consistori va decidir suspendre les llicències urbanístiques i va interposar un contenciós a la Generalitat, que va guanyar. Com a contraprestació, la Generalitat (INCASOL) va haver d'encarregar-se d'una completa actuació urbanística a Gallecs-La Creueta: va fer un talús per tal que la fàbrica no fos visible des del municipi; va cedir una parcel·la per instal·lar-hi el parc de bombers, construir la ronda de la Farinera (per donar sortida a la ronda dels Pinetons en direcció la Llagosta), i també s'encarregà de tenir cura de l'enjardinament de la nova rotonda, on col·locà aquesta escultura.

L'autor de l'escultura explica que va tenir en compte que aquell punt era una porta d'accés a la ciutat tant per a vehicles com per a vianants (es planificà un carril per a bicicletes i vianants entre Mollet i Santa Perpètua), i el concepte de "porta" el va fer pensar en la façana de les masies i en el relotge de sol que habitualment presideix aquestes façanes a l'arribada a la masia. L'autor va utilitzar la papiroflèxia per idear el relotge solar i va decidir que les làmines d'acer Cor-ten® hi esqueien pel tipus de forma i acabat que pretenia. Pel que fa a les lletres i els números, l'autor els volia representar surant a l'espai, per això van retallar la silueta amb làser i es representa la seva ombra sobre un pla paral·lel.

Pel que fa al lema *Només compto les hores serenes*, l'autor el va trobar en un antic llibre de masies catalanes i va decidir emprar-lo tant pel significat directe i funcional del relotge de sol (només compta les hores quan hi ha llum), com per la interpretació simbòlica: recordar només els moments de serenitat, de felicitat, ja que pensar en els moments d'ira només pot portar a la infelicitat, o, fins i tot, interpretar-ho en el sentit poètic de relacionar la llum amb la serenor.

Ⓖ El muntatge del gnòmon va ser complex tant per les dimensions (4 t i 20 m de llargada) com pel correcte posicionament. Hi va intervenir personal de l'Institut Cartogràfic de Catalunya per assegurar que la situació del gnòmon era paral·lela a l'eix de rotació de la terra i en direcció nord-sud (la punta de l'agulla apunta l'estrella polar) i que està inclinat l'angle necessari per posicionar-lo perpendicularment a l'equador (angle de la latitud de Mollet: 41°32'25").

El centre de càlcul solar Semper Gnomon (Barcelona) va calcular la separació i distribució dels senyals horaris, i l'empresa Construccions Bosch Pascual SA (Barcelona) va executar l'obra.

L'any 1999, dins la secció de Projectes en el territori, es va presentar el *Projecte d'enjardinament del Parc de la Creueta als municipis de Santa Perpètua de Mogoda i Mollet del Vallès* a la I Biennal Europea de Paisatge.

L'ombra de l'estil

- A** Alberto de Udaeta Font
- I** 15/5/1999 (el mateix dia que *El pas del temps*)
- E** Rotonda Calderí (intersecció av. Burgos i ronda Farinera)
- D** Escultura feta en acer Cor-ten® d'11,3 m d'alçada, 7,8 m d'ample frontal i 8,5 m de fons (projecció de l'estil), que simula un rellotge solar.
L'estil és de Cor-ten® amb un gruix de 6 mm, mentre que les peces corbes tenen un gruix de 8 mm, i el conjunt té un pes aproximat de 5 t. Les planxes d'acer Cor-ten® s'han soldat per arc elèctric.

L'escultura està ancorada a una base de formigó i varetes rea. Tant l'interior de l'estil com l'interior de l'estructura corba s'han omplert amb formigó fins a l'alçada de les tapes circulars de 20 cm de diàmetre que s'observen en els laterals, per aconseguir així un fonament molt més robust amb l'aprofitament del volum interior de l'escultura. El forat per introduir el formigonat de la figura corba està tapat amb una placa de Cor-ten® soldada de 72 cm x 78 cm on hi ha gravat el poema de Martí i Pol:

*Si em mires, pensa
que el temps tan sols és l'ombra
que t'acompanya;
jo només te'l recordo,
tu en fas vida viscuda.*

A l'exterior de la rotonda hi ha un faristol d'acer Cor-ten® de 50 x 50 x 73,5 cm sobre un peu cúbic de 42 cm d'aresta, a la superfície inclinada del qual es pot llegir el mateix poema de Martí i Pol, les lletres del qual han estat retallades (oxitallades) sobre el Cor-ten®.

H A la tardor de 1994, l'alcaldia va considerar molt important que la ciutat tingués un text, propi o dedicat, que parlés del pas del temps i que es pogués situar en un espai públic de la ciutat. Inicialment es pensava en la façana d'un nou aparcament previst a la plaça Joan Abelló, però després es va desestimar amb el projecte de l'Illa, que ja preveia la construcció de dos nous aparcaments (el del nou mercat i el de Pau Casals). Aquesta escultura comparteix història amb *El pas del temps* (pàg. 58).

L'any anterior, Alberto de Udaeta havia fet la maqueta d'aquesta escultura que representava un rellotge de sol sense hores, en al·legoria al temps. Va presentar la seva idea a l'alcaldia, i tenint en compte el valor artístic dels poemes que Martí i Pol havia regalat a la ciutat, es va oferir tant al poeta com a l'escultor la possibilitat d'integrar les dues obres.

En referència al simbolisme de l'escultura, Udaeta cita textualment "Martí i Pol, el poeta, fa una reflexió sobre el temps; i amb aquestes paraules li treu la mesura, tot apropant-lo a allò que realment és: la transformació del nostre univers. Jo, l'escultor, vull representar l'essència del temps. El temps sense mides, el temps que no dominarem mai, amb un rellotge de sol que no marcarà les hores, ja que vol anar a trobar el camp de l'abstracció (*l'ombra*) que ens suggereix el poeta. Un rellotge sense hores, un temps que tan sols és, com diu Miquel, l'ombra que ens acompanya".

I Inicialment, es preveia col·locar aquesta escultura a la rotonda entre l'av. Jaume I i el c. Enric Morera (coneguda popularment com la rotonda de l'Asepeyo), però les mides de l'estil i la proximitat dels blocs de pisos resultaven incompatibles per posar l'escultura en aquell lloc.

La maqueta d'aquesta escultura es va presentar públicament a l'Ajuntament el 7/3/1999, juntament amb la maqueta de *El pas del temps* de Serra-Vives-Cartagena.

Més m'estimo l'

*Vers del poema visual de Papasseit titulat
"Marxa nupcial" publicat el 1921 al llibre
L'irradiador del port i les gavines.*

25è Aniversari de l'escola Joan Salvat-Papasseit

(A) Ricard Mira López

(I) 22/6/2000

(E) Pati del CEIP Joan Salvat-Papasseit (av. Caldes de Montbui, 3-5)

(D) Escultura de 86 cm ample x 14 cm de fons x 65 cm d'alçada elaborada en acer Cor-ten® i els diferents elements soldats per arc elèctric. S'ha doblegat la figura del cor i s'han trepanat amb broca els forats que conformen la paraula *Edison*. La placa col·locada a l'escultura és de llautó que s'ha unit a l'escultura amb cargols. Es llegeix la següent inscripció gravada: *A Joan Salvat-Papasseit. Ajuntament de Mollet del Vallès, 25è aniversari 1974-1975 1999-2000*. Per evitar que l'alumnat pugui accedir a l'escultura i fer-se mal, s'ha emplaçat sobre un pedestal de formigó pintat d'1,52 m d'alçada i 60 cm de costat, on hi ha una petita placa de llautó amb el nom de l'escultor.

(H) Iniciativa del director de l'escola en aquell moment (Enrique Collado) amb el suport de l'Ajuntament, per tal de commemorar el 25è aniversari del centre escolar.

L'autor es va inspirar en un vers del poema visual titulat "Marxa nupcial", publicat el 1921 al llibre *L'irradiador del port i les gavines*. Es tracta d'un poema en què Salvat-Papasseit cita dos personatges avantguardistes: Charles Chaplin i Thomas Edison (que fou un dels més importants inventors del s. XX; entre d'altres, inventà la bombeta, la dinamo, el perfeccionament del telèfon, del telègraf...). El vers diu: *Més m'estimo l'EDISON*.

El signe "+" a l'escultura representa el "més" i el cor de l'escultura representa l'estimació. Els forats a la planxa que conforma el nom d'Edison representen les bombetes il·luminades, en referència al seu invent.

Com que l'emplaçament era un centre escolar, l'autor va considerar adient fer aquesta al·legoria a Edison, per la importància de la seva figura i dels seus descobriments.

(I) Es tracta d'una escultura que sorgeix de la interpretació d'un poema visual.

Gegant

A Ramon Aumedes i Farré

I 3/5/2003

E Pl. Pau Casals (al costat del c. Joan Brossa)

D Escultura de forma cilíndrica feta en acer Cor-ten®. Es va emprar un tub d'acer Cor-ten® de 5 m d'alçada, 0,62 m de diàmetre i 2 cm de gruix. El puntal o eix central és un tub quadrat d'acer al carboni d'1 cm de gruix mínim i de 21 cm de costat.

L'escultura està dissenyada per poder fer un moviment giratori i bascular sobre l'eix central. Per poder girar, a la part superior del cilindre hi ha un rodament de boles.

Per limitar i controlar el moviment basculant i evitar que entrin en contacte el tub quadrat amb el tub cilíndric i que ningú es pugui agafar la mà, a 0,5 m de la part inferior hi ha 4 punts de guies de rodes de polietilè.

La part inferior del puntal o eix central és el que fa també la funció de pedestal. Sobre aquesta part inferior s'ha col·locat una xapa de Cor-ten® amb la inscripció: *Ciutat gegantera de Catalunya 2003 Mollet del Vallès*, les lletres de la qual estan tallades amb làser.

H L'escultura va ser ideada per l'autor amb motiu del nomenament de Mollet com a Ciutat Gegantera l'any 2003.

Durant la seva infància, l'autor va estar molt lligat al món geganter, i ja de ben petit tenia la ferma determinació que quan fos gran faria un gegant. Amb aquesta obra va voler simbolitzar el que representava per a ell un gegant quan era petit, una figura molt alta i giratòria.

L'autor confessava que no va considerar acabada l'escultura fins que va veure el solc circular que les criatures havien fet jugant a la gespa al voltant de l'escultura: "Ara la canalla ha acabat l'escultura".

L'autor considera que, malgrat rebre felicitacions, la seva obra no es va acceptar gaire bé pel món geganter, que esperava una escultura més figurativa, amb elements més fàcilment reconeguts.

! La inauguració es va fer envoltada de centenars de gegants vinguts d'arreu del país.

Va ser l'obra guanyadora en concurs públic entre nou propostes. La maqueta (d'uns 30 cm d'alçada) es va presentar públicament en un acte a l'Ajuntament el 13/12/2002. L'Ajuntament estava d'acord que l'escultura no fos hiperrealista i que estigués en consonància amb l'entorn de la Casa de la Vila.

Com a anècdota, val a dir que algunes persones han arribat a confondre l'escultura del gegant amb les sortides de ventilació de l'aparcament de Pau Casals.

Jaume González Balasch (Guissona) va fer l'obra de metal·listeria i Serra-Vives-Cartagena Arquitectes (Barcelona), els càlculs de cimentació i ancoratge.

Monòlit Mollet

A Josep M. Mompín Valeri

I 2008

E Rotonda de la Vinyota (cruïlla entre rbla. de Pompeu Fabra i c. Can Flequer)

D Monòlit de secció quadrada (1m x 1m) i 8 m d'alçada fet amb perfils laminats d'acer que fan que l'estructura es mantingui rígida i l'exterior recobert per planxa d'acer Cor-ten® de 10 mm de gruix. Les dues inscripcions *Mollet del Vallès* (de 2 m x 0,68 m) i les dues inscripcions *M!!* (de 0,90 x 0,68 m) situades a la part superior del monòlit, s'han obtingut tallant el contorn de les lletres i il·luminant-les des de l'interior del monòlit a través d'una coberta translúcida de metacrilat. Les inscripcions es presenten iguals 2 a 2 i en cares alternes.

A una alçada d'1,15 m hi ha una trapa de 0,68 x 0,68 m per poder accedir al manteniment del sistema d'il·luminació.

El monòlit està ancorat en una base quadrada de formigó armat de 3 m x 3 m i 1,20 m de profunditat.

H Un cop finalitzada la urbanització del nou barri de la Vinyota, la rambla de Pompeu Fabra, entre la plaça de Sant Vicenç i la rotonda de la Vinyota, necessitava millores, per ser l'eix d'unió entre els nous habitatges i el nucli antic. L'autor va planificar l'enjardinament de tot el tram de rambla conjuntament amb la rotonda i l'element escultòric. Es va voler erigir un monòlit com a símbol identificatiu de la ciutat, on es pot llegir el nom i el logotip de la ciutat en aquells moments: la lletra *M* seguida de dues exclamacions, que es presenta inclinat per donar sensació de dinamisme. Per tal de fer visible durant la nit aquest monòlit com a fita de referència a la ciutat, es va inserir il·luminació dins l'estructura. L'autor volia que aquest fos el punt de partida en el camí cap al centre de la ciutat, i que els testos assenyalessin el camí dels visitants cap al centre, amb un paisatge relaxant que convidés al passeig i a la pau.

I L'element de disseny comú entre la rotonda i la rambla son els testos de Cor-ten® (de 60 cm d'alçada, 50 cm ø inferior, 70 cm ø superior i 5 mm de gruix de paret). La rotonda té un diàmetre de 30 m i el cercle interior de 10,60 m de diàmetre està ocupat per l'escultura, per 4 arbres (3 originals i 1 de nou) i per plantes tipus *Nassella tenuissima*, adaptades a les condicions climàtiques mediterrànies. A la resta de la rotonda trobem gespa artificial per reduir costos de manteniment i consum d'aigua i 16 testos amb boix. Tant a la zona central com als testos hi ha instal·lat un sistema de reg per degoteig.

Durant el primer muntatge del monòlit, una de les planxes de Cor-ten® amb el nom del municipi es va soldar de cara endintre, de manera que es llegia el nom del municipi a la inversa. Es va haver de retirar el monòlit que ja estava ancorat als fonaments i tornar-lo al taller.

Obra executada per l'empresa OHL a través de Promosol.

Benvinguda a Mollet

A Serveis tècnics municipals (Josep M. Mompín, Josep Ortiz, Joan Sarlat, Claudio Salaverría)

I 1/4/2009-15/7/2009

E Rotonda c. Bosc confluència amb av. Antoni Gaudí

D Rotonda de 18,50 m de diàmetre total on s'enjardinaren 16 m de diàmetre interior, es mantenen els dos arbres plataners originals i s'hi incorpora gespa artificial. A l'interior de la rotonda es col·loca una escultura en forma de semicircumferència de 6,90 m de radi intern, 7,31 m de radi extern i corda en direcció NE-SO (façana pràcticament alineada amb l' av. Antoni Gaudí).

El fonament estructural d'aquest element escultòric semicircular es fa amb blocs de formigó. Al voltant del semicercle de formigó es va ancorar amb cargols una estructura d'acer al carboni (S275JR) amb perfils tipus T (75 x 75 x 6 mm) i tipus L (40 x 6 mm) que es van anar soldant per arc elèctric respectant un angle de 60° amb el terra. A l'interior es va instal·lar el sistema d'il·luminació i es va recobrir l'estructura de perfils d'acer amb planxes d'acer Cor-ten® (tipus S355A) de 10 mm de gruix i forma trapezoïdal, on prèviament s'havien tallat amb làser cinc elements simbòlics de la ciutat. A l'espai entre el sistema d'il·luminació i el Cor-ten® es col·loquen 5 plaques de vidre glacejat de 10 mm de gruix per permetre el pas de la llum cap a l'exterior de l'escultura.

Hi ha tres pilars trapezoïdals de formigó encofrat que sobresurten en alçada a la semicircumferència, a l'interior dels quals també s'instal·la un sistema d'il·luminació i es cobreixen amb vidre glacejat i xapa Cor-ten® a l'exterior.

Les planxes de Cor-ten® dels pilars de formigó mostren el logotip de Mollet; la M i els dos signes d'exclamació, i les planxes de Cor-ten® de l'estructura semicircular mostren cinc icones de la ciutat: l'Arlequí, l'església de Gallecs, l'A de Brossa, la font modernista de Prat de la Riba, i el Lector de premsa.

H Els autors volien crear un element singular a l'entrada de Mollet des de l'autopista AP-7, a través de diferents símbols i icones de la ciutat: l'Arlequí, l'església de Gallecs, l'A de Brossa, la font modernista de Prat de la Riba, i el lector de premsa, presidits tots per la M de Mollet amb les dues exclamacions (logotip de la ciutat en aquell moment).

Està especialment ideat per veure's durant la nit, quan tots aquests símbols queden il·luminats des de l'interior de la construcció.

I En el projecte inicial no estaven ben definits els símbols que s'hi inclourien. Per exemple, en els plànols inicials hi ha el Roure del Mil·lenari i el Moll, però no va ser fins el moment de l'execució de l'obra que es van decidir quins símbols s'hi inclourien, amb el criteri que fossin ben reconeguts i representatius de la ciutat.

La reurbanització d'aquesta rotonda estava inclosa en el PlanE del Govern d'Espanya (Fondo de Inversión local para el empleo) que va gestionar l'Ajuntament de Mollet.

L'obra civil la va portar a terme Construcciones y Edificaciones Domingo Martínez Ramos (Mollet), i Talleres Valeriano Montón (Mollet) va executar el treball de metal·listeria.

Primer monument en homenatge a les víctimes del bombardejos que es va erigir l'any 2002 als Quatre Cantons, a tocar de l'antiga tanca del parc de Can Mulà.

Detall del monument que mostra els noms de les vint-i-quatre víctimes que van morir a conseqüència dels dos bombardejos ocorreguts durant la Guerra Civil a Mollet.

Homenatge a les víctimes dels bombardejos

Ⓐ Josep M. Mompín Valeri

Ⓘ Període d'execució: desembre 2009-febrer 2010

Ⓔ Quatre Cantons. Entrada al parc de Can Mulà entre av. Burgos i av. Rafael Casanova

Ⓓ Escultura en acer Cor-ten® formada per un conjunt de planxes de 2,12 m d'alçada i amplades diverses (0,3 – 0,5 m) i gruixos de 3 mm i 6 mm, que han estat corbades i soldades entre si per conformar un mur.

Als peus del mur hi ha una estructura de planxes d'acer inoxidable soldades en forma estrellada en forma el·líptica amb diàmetres interiors entre 1,80 i 2,20 m i exteriors al voltant de 5 m. Aquestes planxes d'inoxidable de la base han estat decapades i envernissades per donar una coloració semblant a la de l'acer Cor-ten® de la resta de l'escultura.

Si es mira l'escultura des de l'entrada, la planxa vertical de Cor-ten® situada més a la dreta, a la part superior conté tallada la següent inscripció: *En record dels homes i les dones del nostre poble víctimes de la barbàrie feixista, mortes en els bombardejos que patí la nostra vila els dies 8 de gener de 1938 i 25 de gener de 1939.* A continuació hi ha els noms de les 24 persones assassinades, i continua la inscripció: *I en record, també, de les víctimes molletanes mortes en altres ciutats bombardejades. Mollet del Vallès, gener del 2010.* La xapa amb la inscripció forma part d'un calaix de Cor-ten® en el qual s'ha introduït il·luminació i un vidre translúcid per tal de permetre la visualització de la inscripció durant la nit.

Ⓗ Erigit per iniciativa de l'Ajuntament en memòria dels ciutadans i ciutadanes que van morir en els bombardejos feixistes dels anys 1938 i 1939 i en memòria dels molletans i molletanes morts en bombardejos a altres indrets. El bombardeig dels Quatre Cantons va ser el més mortífer, amb 16 persones.

L'any 2002 ja s'havia erigit un primer monument a l'antiga tanca del parc de Can Mulà, als Quatre Cantons a la banda de l' av. Burgos. Consistia en una planxa d'acer d'uns 2 m d'alçada i 0,5 m d'amplada, on s'havia tallat la següent inscripció: *Mollet del Vallès honorant els ciutadans i les ciutadanes víctimes dels bombardejos ocorreguts a la vila el 8 de gener de 1938 i el 25 de gener de 1939.* Tanmateix, en poc temps la corrosió el va deteriorar, i quan es va fer la remodelació integral de la tanca del parc entre els anys 2009 i 2010, es va decidir incorporar aquest nou monument al nou accés al parc creat als Quatre Cantons. El monument i la tanca estan fets amb el mateix acer Cor-ten®, de manera que el monument queda plenament integrat en el conjunt.

L'explosió ocasionada per la bomba és simbolitzada per l'autor amb un esvoranc i l'ona expansiva, i les planxes de Cor-ten® deformades també per acció de l'explosió. L'autor vol simbolitzar, amb l'arbre central, l'esperança i el renaixement de la vida després de la destrucció.

Ⓢ El monument està ideat per tal que els noms de les víctimes siguin visibles durant la nit, mitjançant il·luminació des de l'interior del monument, que també té il·luminació exterior indirecta amb uns focus al cercle central de terra.

El Col·legi d'Arquitectes de Catalunya va seleccionar la tanca del parc de Can Mulà per participar a la 6a Mostra d'Arquitectura del Vallès. La tanca es va finançar pel Fons Estatal d'Inversió Local (plan E) i la va construir Talleres Valeriano Montón (Mollet).

Detall de la soldadura de les xapes Cor-ten®

M

A Pedro Vico Ruiz

I Període d'execució: agost 2009-juliol 2010

E Rotonda entre ronda Pinetons i c. Santa Perpètua

D La rotonda té un diàmetre de 62,83 m i tot el perímetre anular format per trams de 60 cm d'alçada i 8 cm de gruix d'acer Cor-ten® soldat per arc elèctric.

Dins la rotonda s'observen dues estructures bessones (tipus mur-caixa) d'acer Cor-ten® girades una vers l'altra 180° i separades entre si una distància mínima de 2,85 m.

Cadascuna de les estructures mur-caixa està formada per planxes d'acer Cor-ten® de 3 mm de gruix soldades per arc elèctric entre si i separades 20 cm de la paret veïna. Les alçades fan entre 2,10 m i 4,60 m i l'estructura s'ha fet rígida a l'interior mitjançant costelles verticals (cada 1,20 m) i costelles horitzontals (cada 0,5 m) d'acer soldades a la xapa exterior de Cor-ten®. Finalment, s'ha omplert l'espai entre les xapes de cada mur-caixa amb formigó fins un metre d'alçada.

Els murs que conformen aquestes elements, s'han orientat a la rotonda en direcció SE-NO de manera que la separació entre ells permetria seguir el c. Santa Perpètua i pujar pel camí rural a través del parc dels Pinetons fins arribar al conegut camí dels bandolers de l'espai rural de Gallecs. Aquest espai entre els murs s'ha cobert amb grava blanca, mentre que les zones de les rotondes externes a aquestes estructures s'han cobert amb gespa artificial.

H Encàrrec directe de l'Ajuntament amb motiu del condicionament de l'entorn del nou hospital.

Amb l'ús de l'acer Cor-ten®, que li dona un efecte visual d'envelliment, l'autor s'ha volgut referir a la nostra història i a l'antiguitat del camí dels bandolers. Tanmateix, la forma dels murs crea un efecte visual en l'observador, que a mesura que va circulant al voltant de la rotonda li fa observar una *M* abstracta en contínua transformació, una *M* en al·lusió directa al nom de la nostra ciutat. Interpreto que l'autor aquí vol fer referència al Mollet modern en constant evolució i transformació. El fet que hagi cobert l'espai entre els murs amb grava dóna continuïtat simbòlica dins la rotonda a l'antic camí rural.

I Inicialment sembla que aquestes estructures es volien construir en formigó i recobrir posteriorment amb planxes de Cor-ten®, però finalment es va decidir l'execució actual tipus caixa de Cor-ten®.

Direcció facultativa: Joaquim Royo Abelló (arquitecte), Juan Carlos Cayuela Maestre (arquitecte tècnic).

Empresa executora: Acciona Infraestructuras SA

Soldadura per arc elèctric entre les esferes i els tubs que representen respectivament els àtoms i els enllaços químics. S'observa corrosió a la soldadura inferior

3.4. Escultures fetes íntegrament en acer inoxidable

Molècula de la morfina

A Desconegut

I 25/11/1974, el mateix dia de la inauguració de la planta de Merck a Mollet.

E Polígon Industrial Can Magarola, Jardins del recinte dels Laboratoris Merck.

D Escultura feta íntegrament en acer inoxidable que simbolitza l'estructura tridimensional de la molècula de la morfina ($C_{17}H_{19}NO_3$). Fa uns 4,40 m d'alçada, amb 21 esferes massisses de 31,83 cm de diàmetre i representa els 17 àtoms de carboni, els 3 àtoms d'oxigen i l'àtom de nitrogen de la molècula. Els enllaços entre aquests àtoms estan representats per tubs de 88 cm de llargada i 8,43 cm de diàmetre, i els enllaços dobles entre carbonis es representen per dos tubs paral·lels entre les esferes. Alhora, els enllaços entre els àtoms de carboni i d'hidrogen es representen per tubs del mateix diàmetre (8,43 cm), però de longitud més curta (23 cm).

Les unions entre les esferes i els tubs estan fetes amb soldadura per arc elèctric.

L'escultura està ancorada al terra amb 6 tubs de 71 cm d'alçada, i es troba en un pedestal circular d'uns 5 m de diàmetre i 30 cm d'alçada recobert de grava.

H L'escultura és una representació de la molècula de la morfina, droga emprada com a potent analgèsic en el tractament del dolor. Emmanuel Merck, fundador dels laboratoris Merck, fou el pioner en iniciar la fabricació a escala industrial d'aquesta droga l'any 1827, i aquesta fita marca el punt de partida i origen d'aquesta empresa. Merck va voler que, en el moment de la inauguració de la seva planta a Mollet, una escultura de la molècula de la morfina presidís els jardins, i totes les fotografies institucionals que es fan a l'empresa són amb aquesta escultura de fons.

I El farmacèutic alemany Friedrich Wilhelm Adam Sertürner descobrí aquest alcaloide l'any 1803 i l'anomenà morfina en honor a Morfeu, el déu grec dels somnis.

Sembla que l'escultura la va executar el propi personal d'obres i manteniment de Merck, departament dirigit en aquella època per Gabriel Armendáriz Garro. L'empresa Tallers Megama de Badalona va tornejar totes i cadascuna de les 21 esferes d'acer inoxidable a pols (aleshores no hi havia equipament de control numèric per tornejar).

Maqueta inicial de l'escultura

Homenatge a Cesc Bas

A Josep Nogué Mas

I 27/5/1999

E Pg. Cesc Bas, a tocar de l'IES Gallecs

D Conjunt escultòric de 36 columnes pintades en diferents colors distribuïdes en 8 fileres, la primera amb 8 columnes i les successives amb una columna menys que l'anterior, que reproduceix finalment una superfície tri-

angular de 7,28 m de base i 6,30 m d'alçada. La distància entre els centres de les columnes és d'1,04 m. La base és una llosa de formigó de 10,50 m d'amplada x 11,50 m de llargada x 0,5 m de gruix en la qual es van inserir els 36 suports on es van ancorar i anivellar les columnes de 4,5 m d'alçada, es va cobrir 0,5 m amb formigó i es va deixar a la vista una alçada de 4 m.

Les columnes són tubs d'acer inoxidable de 25,9 cm de diàmetre exterior i es van pintar, no per necessitat de protecció contra la corrosió, sinó per motius estètics.

H Encàrrec de l'Ajuntament a Josep Nogué per tal d'homenatjar *in memoriam* la figura de Cesc Bas, donada la relació d'amistat i l'estreta col·laboració que havien mantingut. La mort d'aquest, amb una obra tan extensa a Mollet i amb només 44 anys, va fer que des de diversos sectors de la ciutat sorgissin veus que demanaven retre-li un homenatge. La coincidència amb el naixement del barri de Can Borrell va fer que es pogués batejar el nou passeig a tocar de l'IES Gallecs amb el nom de Cesc Bas i es decidí col·locar aquest monument allà, per homenatjar-lo.

Josep Nogué no va voler competir mai amb l'estil de les nombroses obres de Cesc Bas. Per això va pensar en fer quelcom molt diferent del que Cesc Bas hagués fet. Volia emprar formes senzilles, sense cap missatge amagat, que resistís les agressions vandàliques, on es pogués caminar per l'interior, que tingués molta potència visual per tal que fos un recordatori permanent a Cesc Bas i que captés l'atenció d'aquells que no coneguessin el motiu de l'escultura. L'autor nega que el conjunt escultòric representi llapis de colors, tot i que ell va emprar-los per configurar la maqueta només amb la intenció de transmetre la seva idea als Serveis tècnics municipals d'una manera efectiva.

L'autor volia que el terra fos enrajolat amb algun tipus de gres brillant perquè el monument s'hi reflectís com un mirall, de manera que l'espectador, en entrar-hi, tingués la sensació d'estar suspès a l'aire, "com quan de petits ens ficàvem de peus a les basses per veure-hi el cel reflectir". Tanmateix, aquest acabat no es va arribar a fer, possiblement per motius econòmics i la llosa de formigó que hi havia al principi es va pintar de negre brillant.

! Un cop col·locades les columnes, els Serveis Municipals van plantejar la possibilitat de deixar-les sense pintar, per l'aspecte elegant de l'acer inoxidable, però l'autor va pensar que era millor pintar-les segons els colors de la maqueta, per donar-li més protagonisme i que ressaltés entre els nombrosos elements urbans de la zona (fanals, etc.).

La maqueta original conté 45 columnes (9 fileres), però l'element escultòric final només té 36 columnes (8 fileres), possiblement també per un tema de costos. L'autor diu que el nombre de columnes no té cap simbolisme associat, sinó que era una qüestió geomètrica.

La idea original de Josep Nogué va ser desenvolupada pels Serveis tècnics municipals, que van redactar el projecte de l'obra i finalment va ser executada per COPCISA.

3.5. Escultures que inclouen la combinació de diferents aliatges i/o materials

Mil·lenari de Mollet

A Cesc Bas Orodea

I 7/11/1993, durant els actes centrals del Mil·lenari de Mollet.

E Rambla Nova, cantonada amb c. Aureli Maria Escarré (zona de vianants)

D Escultura tipus monolítica d'alçada total 6,7 m, 86 cm de d'amplada i 50 cm de fons, formada per un gran bloc de formigó, del qual només resten visibles els 1,2 m inferiors. Sobre el bloc de formigó s'han ancorat quatre plaques d'alumini fos (Al10SiMg) d'alçada màxima 5,5 m, que recobreixen tot el contorn del monòlit.

A partir de la maqueta inicial, l'autor va confeccionar un model a mida real en porexpan; després es va fer la fosa d'alumini de les plaques i a continuació les figures d'alumini, que es varen soldar per arc elèctric.

La cara frontal (Rambla Nova en direcció cap a Aureli M. Escarré) presenta a la part inferior una placa de bronze (42 cm d'amplada x 32 cm d'alçada) encastada al formigó amb els escuts de Catalunya i de l'Ajuntament i la data 7 de novembre de 1993. A la part superior, trobem les inscripcions *Mollet* i l'escut de l'Ajuntament sobre la fosa d'alumini. A mitja alçada de la cara frontal hi ha una planxa de Cor-ten® de 3,20 m d'alçada, 60 cm d'amplada i 2 cm de gruix, sobre la qual s'ha superposat una planxa d'acer inoxidable d'1,80 m d'alçada i 50 cm d'amplada.

La cara lateral dreta mostra a la part superior un gravat amb la font modernista de la plaça Prat de la Riba i a sota, en relleu, la figura d'un home amb un llibre sota el braç i la figura d'una nena.

La cara lateral esquerra mostra a la part superior un gravat amb la façana de l'església de Sant Vicenç i a sota, en relleu, la figura d'un pagès amb una falç a la mà.

A la part superior de la cara posterior, trobem gravada la paraula *Mil·lenari* i en baix relleu el segell del mil·lenari (dues M de tipografia diferent, les dates 993-1993 i la frase *Mollet mil anys fent poble*). Sota d'aquestes inscripcions hi ha una xapa de Cor-ten® (3,20 m x 60 cm x 2 cm) a la qual se li han soldat quatre barres verticals també de Cor-ten® (sobresurten en alçada entre 25 i 40 cm), i a la part inferior del Cor-ten® trobem ancorada una pedra granítica amb el gravat 993 (amb unes mides aproximades de 83 x 40 x 20 cm).

Les plaques d'alumini estan soldades per arc elèctric entre elles, com les planxes de Cor-ten®. Tanmateix, les unions entre el Cor-ten® i l'acer inoxidable, les unions entre el Cor-ten® i la pedra i les unions entre el Cor-ten® i l'alumini s'han fet amb unions mecàniques.

H Promogut per l'Ajuntament per tal de commemorar els mil anys del primer document històric conegut on se cita el nom de la nostra ciutat.

En caminar per la Rambla Nova cap a l'escultura, s'observa que l'ex-

trem superior del monòlit acaba en forma de lletra M, ja que les cares d'alumini anterior i posterior (cares oposades) són de tipus trapezi rectangle, i a la vista es fusionen en aquesta lletra. L'autor va voler coronar-ho amb aquesta M en al·legoria a Mollet i al Mil·lenari.

La pedra és l'element bàsic constructiu, és la base constructiva de les cases i dels pobles. Per tant, la pedra gravada amb el 993 simbolitza el passat, l'inici de l'assentament de població a Mollet i per l'autor també simbolitza l'esforç. A la mateixa cara on hi ha la pedra, es troba una xapa Cor-ten® on s'han soldat també en Cor-ten® quatre perfils verticals en al·legoria a la senyera. S'ha volgut fer amb aquest material per indicar, amb la tonalitat, l'antiguitat i història de Catalunya.

Els gravats amb la font modernista de Prat de la Riba i l'església de Sant Vicenç són icones reconegudes de la ciutat que s'han incorporat com a part de la nostra història.

Per l'autor, les tres figures humanes, el pagès, l'home amb el llibre i la nena, representen respectivament el nostre passat agrícola i el nostre present que ens farà avançar gràcies a la cultura i la projecció del nostre futur. En passar del passat al futur, les figures es representen més sobresortides del bloc.

A la cara frontal hi ha una xapa d'acer inoxidable retallada amb la data 1993 sobre una xapa de Cor-ten®. L'autor ha emprat l'inoxidable pel seu acabat lluent i com a símbol d'un futur brillant per a la ciutat, i l'ha col·locat sobre la xapa Cor-ten® per indicar que està sustentat per un passat i unes arrels.

❗ El 13 de maig de 1993 el projecte de Cesc Bas resultà guanyador en concurs públic entre les cinc obres rebudes. L'obra finalista i classificada en 2n lloc, presentada per Silvestre Oliveras i Joan Vila-Puig, que representava l'orografia molletana, va ser també premiada i la maqueta es conserva i exposa a la segona planta de l'edifici institucional de l'Ajuntament. Amb el disseny dels finalistes es va fer una tirada limitada d'escultures commemoratives del Mil·lenari emprades com a regal institucional en bronze (per a la Generalitat i per als reis) i en alumini per a les entitats locals.

Josep Pi i Morral (modelista, col·laborador de Cesc Bas i membre del Club Muntanyenc Mollet), la tardor de 1993 va fer una miniatura del *Monument al Mil·lenari* de Mollet en acer inoxidable fos i el van pujar fins el pic de Bastiments (2.881 m) a Núria, per soldar-lo i unir-lo al peu del piolet que el Club Muntanyenc té clavat allà.

Tallers Cortada (Sant Fost de Campsentelles) va fer el treball amb acer Cor-ten® i acer inoxidable. Al taller de Josep Pi es va fer en porexpan el model de les parts que s'havien de realitzar en alumini fos, i es van enviar a Fundición de Metales Ubach (Manresa) per fer la fosa en alumini. Finalment, CM Salvi (Llçà de Vall) va unir els elements d'alumini i l'autor va fer-hi els retocs finals.

Els Serveis tècnics municipals van dissenyar la base del monument en formigó i Edificacions Josep Gutiérrez Ninou (Sta. Eulàlia de Ronçana) la va executar.

Sembla que la pedra granítica prové de la gravera de Santa Maria de Martorelles.

És la primera de les escultures molletanes que incorpora l'acer Cor-ten®.

Escultura commemorativa del mil·lenari de Mollet de l'obra finalista presentada per Silvestre Oliveras i Joan Vila-Puig i que representa l'orografia molletana.

El relleu: a tots els vells del món

A Cesc Bas Orodea (obra pòstuma) i Josep Nogué Mas

I 10/12/1995

E C. Berenguer III cantonada amb rbla. Balmes. Dins un petit recinte enjardinat.

D El monument presenta quatre figures humanes en una escala: una parella d'avis baixant, home i dona (d'1,78 m i 1,50 m d'alçada) i una parella de nens, noi i noia (d'1,45 m i 1,20 m d'alçada), que hi inicien l'ascens.

L'escala està feta d'acer galvanitzat amb una capa de pintura exterior. Al frontal de cadascun dels 10 graons (excepte al graó d'entrada a l'escala) hi ha en relleu una paraula de la següent inscripció: *Mollet del Vallès a tots els vells del món*.

Les figures humanes són de planxes corbades i planxes retallades unides amb soldadura per arc elèctric. Les figures del avis són d'acer Cor-ten® i les figures dels nens són d'acer inoxidable.

Josep Nogué va fer una primera maqueta de cartró, a partir de la qual va confeccionar un plànol per a cadascun dels retalls de planxa que s'havien de fer servir, i guiar així el treball de la metal·listeria en la confecció de les peces.

La tanca perimetral es va fer en acer al carboni A42B, protegida amb pintura.

H La iniciativa de la realització d'aquest monument va ser de Frederic Ros Chacon (membre de l'antic Patronat Municipal de la Vellesa), que també va engrescar l'Associació d'Amics Voluntaris de la Gent Gran per organitzar una comissió ciutadana promonument, amb el suport de l'Ajuntament. Es volia honorar la gent gran i que aquesta obra es col·loqués davant del Casal d'Avis.

L'escultura simbolitza el relleu generacional i el pas del temps al voltant de l'escala helicoidal de la vida: una parella d'avis que baixen per l'escala, de Cor-ten® per tal que el color denoti vellesa, i una parella de nens que pugen l'escala, d'acer inoxidable, lluent i brillant, que denota joventut.

Un altre element simbòlic important en el disseny, però que ara no es pot veure, és l'arbre al voltant del qual havia de girar l'escala helicoidal de la vida, per donar idea de creixement. Inicialment es va pensar en col·locar-hi un dels plataners de la rambla, però no volien que el fonament de formigó que s'havia de col·locar malmetés les arrels, i es va decidir plantar-hi un arbre jove. Tanmateix, aquest arbre no va sobreviure i l'escultura no té aquest element simbòlic.

I Poc després de la mort de Cesc Bas, la seva vídua va demanar a Josep Nogué, amic i col·laborador de Cesc, que acabés de desenvolupar el projecte que l'escultor havia deixat inacabat.

Josep Nogué va voler emprar l'estil utilitzat sovint per Cesc Bas i per això va crear volums a partir del contrast positiu/negatiu, sobreposant el metall retallat i el buit que deixa. Josep Nogué cita que "tot i que el resultat respon prou fidelment a la idea (de Cesc Bas), crec que li falta l'espontaneïtat que dóna el treball directe de la mà de l'artista, sense el qual, té un aspecte una mica rígid, com de producte industrial".

Tallers Cortada (Sant Fost de Campsentelles) va fer tot el treball de metal·listeria i Mulca-2 (Barcelona) va executar la base de formigó per al monument d'acord amb el projecte redactat pels Serveis tècnics municipals.

30è Aniversari de Ràdio Mollet

A Ricard Mira López

I 4/2/2011

E Estudis de Ràdio Mollet, al centre de serveis El Lledoner (Pl. Cinco Pinos, 1)

D Escultura en acer amb elements de llautó en al·legoria a una antena de ràdio en emissió.

El conjunt té una alçada d'1,53 m, i una base de 89 cm d'ample i 46 cm de fons. La base i el tronc estan fetes amb tub d'acer de secció quadrada (6 cm x 8 cm i 4 mm de gruix), i totes les planxes, tant la de la base, la vertical, com les arquejades conformen les ones de ràdio, de 4 mm de gruix, amb excepció de la planxa corbada de la zona superior, que és de 3 mm de gruix. Aquestes planxes que simulen les ones s'han doblegat en fred, sense corbadora.

La inscripció *Ràdio Mollet del Vallès* està gravada en una placa de llautó (29,5 cm d'amplada x 11,5 cm d'alçada x 3 mm de gruix). La xifra 30 també és de llautó de 3 mm de gruix. Les lletres que conformen la paraula *Anys* son d'acer de 7 mm de gruix.

Les unions entre el llautó i l'acer s'han fet amb cargols, mentre que les unions entre les peces d'acer s'han fet amb soldadura GMAW.

Les parts d'acer s'han protegit de l'oxidació amb vernís per metall.

H Donació de l'autor a Ràdio Mollet per commemorar el seu 30è aniversari.

Els arcs concèntrics simbolitzen les ones de ràdio i la xifra del 30 s'ha fet en llautó, de manera que el color daurat simbolitza l'èxit de Ràdio Mollet al llarg de la seva història. La inscripció *Anys* s'ha volgut envellir especialment amb vernís per tal de representar el pas del temps.

I L'autor va dissenyar l'escultura per posar-la a l'espai concret on es troba, de manera que l'observador se situa de manera frontal a l'escultura.

Tant els acers emprats com el llautó són materials reciclats de la indústria metal·lúrgica de Martorelles.

MAR CERCÓS

Estrats de la memòria. Homenatge a Jordi Solé Tura

A Ricard Vaccaro

I Any de realització: 2008. La donació al Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura es fa el 17/5/2011

E Provisionalment es troba a la 1a planta de l'edifici institucional de l'Ajuntament de Mollet (pl. Major, 1), tot i que es preveu col·locar-la a la futura seu del Centre d'Estudis per la Democràcia.

D Columna de polimetacrilat de 2,30 m inserida i suportada per una base d'acer inoxidable i acer Cor-ten®. La columna semitransparent està penetrada i lligada per nombrosos fils d'acer al carboni courejat de 0,6 mm de diàmetre. La base està formada per dos cercles concèntrics de Cor-ten® (67 cm ø extern i 45 cm ø intern) al centre dels quals hi ha una base d'acer inoxidable en forma de paral·lelepípede (21 cm ample x 11 cm fons x 15 cm d'alçada). La unió entre els metalls de la base es va fer amb cargols.

H Ricard Vaccaro havia coincidit amb Jordi Solé Tura en reunions del partit (PSC), i sempre havia admirat la seva figura, tant com a persona com per les aportacions intel·lectuals en política. La base de l'escultura simbolitza el cercle de la vida, i va voler fer-la amb metalls per donar idea de fermesa, solidesa i de com Solé Tura va establir el fonament i la base de la convivència al nostre país. Els estrats de polimetacrilat representen els pensaments i els records, i els fils courejats serien les connexions cerebrals que mantenen tots els nostres records units i la nostra memòria. La transparència del metacrilat dóna idea de la fragilitat dels éssers humans. L'estructuració de la base en dos cercles concèntrics simbolitza els diferents cercles o vides que una persona pot viure.

L'escultura és una donació de l'autor al Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura.

I Ricard Vaccaro va dissenyar i realitzar aquesta escultura en homenatge a Jordi Solé Tura durant l'any 2008 i la va exposar a Tarragona el 2009 i a Sitges el 2010. Mentre s'exposava a Sitges, una visitant va preguntar a l'autor si el fill de Solé Tura coneixia l'existència d'aquesta obra, i l'autor li va dir que no. Aquesta persona va contactar amb Albert Solé i aquell mateix dia el fill de Solé Tura visitava l'exposició. Albert Solé va comentar-li a l'autor l'existència del Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura i immediatament l'autor es va oferir a fer la donació.

Els filaments courejats provenen de rodets de fil de soldadura GMAW per acer al carboni.

4. ELS AUTORS I REALITZADORS (PER ORDRE ALFABÈTIC DE COGNOM)

Joan Abelló i Prat

(Mollet del Vallès, 1922- Barcelona, 2008). Pintor. Durant la seva joventut va fer múltiples estades europees i va tornar a Mollet a pintar els paisatges vallesans als anys seixanta, però sense deixar de banda els viatges per Amèrica del Sud, Àfrica i Europa, que li servien d'inspiració. Fou també un prolífic col·leccionista d'art. L'any 1996, després d'intenses i complexes negociacions, va arribar a un acord amb l'Ajuntament de Mollet per fer la primera donació del seu patrimoni artístic (unes 5.800 obres). L'any 1999 es va crear la Fundació Municipal Joan Abelló, amb el Museu Abelló i, posteriorment, la Casa del Pintor. L'any 2006 va fer la segona donació del seu fons d'art a la ciutat (4.000 pintures, 380 carpetes de documentació i 4.400 volums). Abelló va ser acadèmic de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi i president del Reial Cercle Artístic de Barcelona. També fou el primer molletà reconegut com a fill il·lustre de Mollet amb la medalla de la Ciutat i l'any 2002 la Generalitat li atorgà la Creu de Sant Jordi. A partir de l'any 1991 fa una incursió en el món de l'escultura de la mà de l'escultor Fernando Bernad Cassorrán, amb la creació de cinc escultures: *L'Arlequí*, *La Garriganga* i l'autoretrat *Joan Abelló*, situats en espais públics de Mollet; també un *Bust autoretrat* al panteó del cementiri municipal de Mollet i el *Camàlic*, una escultura de petit format inspirada en el quadre que va pintar el 1958 del camàlic de l'estació de França, exposat al Museu Abelló.

Artur Aldomà Puig

(Reus, 1935). Es va formar acadèmicament a diverses escoles d'art a l'estranger (Perpinyà, Bèlgica) i a l'Escola Massana de Barcelona. Durant els primers 10 anys d'activitat professional es va dedicar a la il·lustració i al còmic, amb obres publicades a França, Bèlgica, Gran Bretanya, EUA, Holanda i Espanya. A partir de 1975 va decidir dedicar-se a la pintura i principalment a l'escultura. Ha fet unes 300 escultures, algunes de les quals són públiques, com les de Reus, Valls, Barcelona, Castelló, Mallorca, Salou, Andorra, Sant Boi de Llobregat, Montbrió i Mollet (*A Lluís Companys i als immolats per la llibertat a Catalunya*).

Ramon Aumedes i Farré

(Guissona, Lleida, 1950). Pintor i escultor. Va estudiar a l'Escola Massana i a l'Escola Superior de Belles Arts de Barcelona. La seva família es va traslladar de Guissona a Barcelona quan ell tenia 10 anys. El seu pare era

una persona molt interessada en recuperar les tradicions culturals populars després de la Guerra Civil, com les sardanes, el teatre i els gegants, i feien visites culturals a Barcelona per descobrir l'art i les tradicions. Per aquest motiu, Ramon Aumedes ha viscut des de la infantesa el món geganter de molt a prop, i el seu somni sempre havia estat construir un gegant quan fos gran. L'any 1973 va fundar el seu propi taller i des del 1984 compagina l'escultura amb la pintura d'estil minimalista, la construcció de gegants, dracs i capgrossos. Treballa al seu taller "Sarandaca"-mot amb què la seva casa familiar era coneguda a Guissona- actualment també amb els fills i la dona, en un espai multidisciplinar on es barregen l'escultura, la música, el teatre i el disseny de moda. Allà crea gegants, capgrossos, espectacles d'arrel tradicional, vestuari teatral i escultures. Granollers, Guissona, Canovelles, Andorra i Praga han vist exposades les seves obres, i a Mollet és l'autor de l'escultura *Gegant*.

Cesc Bas i Orodea

(Barcelona, 1950- Mollet del Vallès, 1994). Estudià a l'Escola Masana de Barcelona i va fer pintures i diversos cartells commemoratius per a l'Ajuntament de Mollet (Carnestoltes, Festa Major, Sant Jordi, etc.). Va ser un artista molt versàtil, ja que també es va dedicar al modelatge de màscares, dracs i gegants; de fet, juntament amb Josep Nogué, van dissenyar i construir els primers gegants de Mollet, el Vicenç i la Marinette. També va elaborar murals i escultures en materials molt diversos: polièster, guix, ferro i resines, terracota, bronze i fusta. Trobem murals seus en baix relleu a Mollet, com el de la fleca Corbalán, del 1990, que representa el procés del blat des de la plantació fins a l'obtenció del pa, o el que hi ha al Casal Cultural, que representa la gent del bar Castells. És l'autor de quatre escultures públiques a Mollet: el monument a *Rafael de Casanova*, el monument al *Mil·lenari de Catalunya*, el monument al *Mil·lenari de Mollet* i *El relleu: a tots els vells del món*.

Fernando Bernad Casorrán

(Lecera, Saragossa, 1913- Barcelona, 2005). Escultor que va fer el modelatge de les escultures de Joan Abelló. Té nombroses escultures en marbre, terracota i bronze, i és l'autor d'alguns relleus a la façana principal de l'Abadia de Montserrat. Algunes de les seves obres van ser seleccionades pel MEAM (Museu Europeu d'Art Modern) per a l'exposició "Un segle d'escultura catalana" (2013).

Joan Brossa

(Barcelona, 1919-1998). Va començar la seva carrera poètica amb 17 anys, quan en esclatar la Guerra Civil va ser cridat per les files republicanes al front de Lleida. Les notes que prenia inicialment van esdevenir

després articles per esperonar i animar els companys al front. Aquelles notes es van incloure en el llibre *Trenta Divisió* publicat posteriorment. Durant la postguerra va dedicar-se a la venda de llibres prohibits pel règim de Franco. A la dècada dels quaranta va conèixer el poeta Josep Vicenç Foix i els pintors Joan Miró i Joan Prats, influències que el van fer anar evolucionant i passant de la poesia visual al sonet, la pintura, la música, l'òpera, el teatre i fins i tot el cinema. A partir de l'any 1950, la poesia de Brossa evoluciona cap a la quotidianitat, els valors del marxisme i del progressisme social, amb poemes socialment i política compromesos. La seva obra està lligada a la denúncia de la violència, la manca de llibertat i l'arrelament a la terra. Entre els anys 50 i els anys 80, fruit de la seva amistat amb Joan Abelló, Joan Brossa i altres artistes troben una illa de llibertat a l'estudi que Abelló tenia a Mollet. Podem trobar la seva poesia visual pels carrers de Barcelona: el *Poema visual transitable en tres temps* (1984) del Velòdrom de la Vall d'Hebron, el *Rel·lotge* que apareix i desapareix segons la situació de l'espectador a l'entrada del teatre Poliorama (1985), l'*Homenatge al llibre* (1994) a la cruïlla de la Gran Via i el passeig de Gràcia de Barcelona, o l'*Antifaç* de la rambla de Barcelona. Va crear un poema visual pel cartell de les Jornades de Màgia amb motiu de l'Olimpíada Cultural 1991-1992 a Mollet, un altre poema per la felicitació de Nadal i la seva darrera obra, el poema visual-escultura mural *A* a la façana sud-oest de la Casa de la Vila.

Joaquim Camps i Giralt

(Barcelona, 1951). Llicenciat en Belles Arts. Actualment resideix a Llinars del Vallès i és professor a l'Escola Superior de Conservació i Restauració de Béns Culturals de Catalunya a Barcelona. Des de 1975 ha fet un gran nombre d'exposicions i obres públiques que poden trobar-se principalment a Barcelona, Saragossa, les Franqueses, Granollers, Llinars, Centelles i Mollet (*A les persones assassinades als camps nazis* i *El lector de premsa*). També ha fet importants restauracions i reconstruccions d'elements escultòrics i artístics originals d'Antoni Gaudí, de Damià Forment i de Pere Joan. L'any 2002, la Generalitat de Catalunya li va encarregar la realització de la *Medalla de l'Exili*. A banda de les obres anteriors, Camps ha col·laborat en múltiples muntatges escenogràfics, entre d'altres, al TNC i al Castell de Perelada.

Alejandro Díaz i Esther Gallardo: DF-studio SCP

Alejandro Díaz és arquitecte tècnic (UPC) i arquitecte (UIC). Esther Gallardo és arquitecta tècnica (UPC) i Màster Project Manager (CAATB-UPC). Varen fundar el seu estudi l'any 2000 i han treballat en un gran i nombrós ventall de projectes: des de dissenys interiors, espais efímers, obra

nova i rehabilitació a petita i gran escala, així com treballs d'urbanisme. A Mollet, la urbanització de la rotonda del c. Bilbao al polígon industrial de Can Prat és obra seva.

Luis Gueilburt Talmazán

(Buenos Aires, 1950). Luis Gueilburt arriba a Barcelona el dia de la Mercè de 1978, provinent d'una Argentina sotmesa a la dictadura de Jorge Videla. Textualment cita: "L'alegria, la música i el ball que aquell dia de la Mercè em vaig trobar a Barcelona em van fer veure que Barcelona és un lloc magnífic per viure". Possiblement aquesta primera impressió va influir que s'establís a Barcelona. Moltes de les seves escultures es troben al Japó, Argentina, Mèxic, Guatemala, Equador i Perú. És un reconegut expert en la vida i obra d'Antoni Gaudí, de manera que des de 1998 és responsable de la línia de recerca Gaudí i el Modernisme Català a la UPC, i des del 2003 és director acadèmic del Taller Gaudí EPSEB-UPC i col·laborador de l'Arxiu de Patrimoni Arquitectònic de Catalunya. Ha fet també importants restauracions de l'obra de Gaudí, com per exemple la de la Porta del Drac de la finca Güell i la de la Casa Museu Gaudí al Parc Güell. És l'autor de l'escultura *Monument a la sardana*.

Ricard Mira López

(Valencia de Alcántara, Cáceres, 1952). Ricard Mira va arribar a Mollet abans de complir un any de vida, i ja als 14 anys treballava com a aprenent de matricer a la fàbrica de motos Nacional Motor, SA (Derbi). Als 16 anys es va titular com a delineant a l'Escola Industrial de Terrassa, i la seva habilitat va fer que a banda de la feina a la secció de matriceria de Derbi, fos també peça essencial del seu reeixit equip de carreres. Amb només 29 anys, la malaltia de l'esquizofrènia va impedir la seva continuïtat en el món laboral, però Ricard va decidir plantar cara a la malaltia i canalitzar les seves habilitats artístiques i els coneixements tècnics per tal de crear escultures en ferro, fang i fusta. Al llarg de la seva carrera artística, ha participat en més d'un centenar d'exposicions a Catalunya, el País Valencià, Andalusia, Castella la Manxa, Alemanya, Argentina, Geòrgia, Israel, Itàlia, França i EUA. És destacable la seva participació al Pavelló d'Art de la LVI Fira del llibre de Frankfurt, o la participació l'any 2013 a l'exposició col·lectiva "Un segle d'escultura catalana" del Museu Europeu d'Art Modern. És soci del Reial Cercle Artístic de Barcelona, i està fortament compromès amb diverses associacions dedicades a les malalties mentals. El juliol de 2014 la Generalitat de Catalunya li va concedir el diploma de Mestre Artesà. És autor de diverses escultures a Mollet: el monument del 25è aniversari de l'escola Joan Salvat-Papasseit, el monument a Pau Casals, la *Guitarra*, i el monument del 30è aniversari de Ràdio Mollet.

Josep Maria Mompín, Xavier Rabal Vallespín (Serveis tècnics municipals Aj. Mollet)

Josep Maria Mompín (Barcelona, 1963). Enginyer agrícola UPC (1988), Paisatgista per la UPC (1992) i Llicenciat en Ciències Ambientals per la UVIC (2010). Treballa a l'Ajuntament de Mollet des de 1989, sempre vinculat al món dels espais verds públics i com a cap de l'oficina de Parcs i Jardins. Actualment és cap del Servei de Paisatge Urbà, Medi Ambient i Promoció Ambiental i té àmplia trajectòria en el disseny i gestió d'espais verds públics i privats durant més de 20 anys.

Xavier Rabal Vallespín (1954) és arquitecte tècnic. Treballa a l'Ajuntament de Mollet des de 1991, vinculat al manteniment dels espais públics i com a cap de l'oficina de Mobilitat i Via Pública. Actualment és cap de la secció de Gestió Energètica i Sostenibilitat, de Paisatge Urbà, Medi Ambient i Promoció Ambiental.

Àngel Naval Duran

(Lleida, 1959). Arquitecte superior, especialitat Projecte, Urbanisme i Història per l'ETSAB. Des de 1987 té un estudi propi on ha desenvolupat projectes d'habitatges unifamiliars i plurifamiliars, oficines, muntatges culturals i rehabilitació d'edificis. Entre 1989 i 2011 va fer tasques de planejament urbanístic parcial i disseny d'espais públics a l'Institut Català del Sòl, i actualment treballa en anàlisi de plantejament urbanístic general a la Direcció General d'Urbanisme.

En referència a Mollet, a banda de ser l'autor de l'escultura *Rellotge solar*, l'any 1999 va publicar a la revista Khôra de la UPC l'article *Estudi retòric i poètic del Parc dels Colors de l'arquitecte Enric Miralles*.

Daniel Navas i Neus Solé: N&S Arquitectes

Daniel Navas i Neus Solé són els arquitectes autors de l'escultura *Cavall Vermell*. Desenvolupen la seva activitat tant en l'àmbit dels equipaments públics com en el disseny d'espais públics i paisatges on l'escultura juga un paper molt important, per exemple al parc de Can Sabaté (Barcelona) o al parc de l'Aigua (Almacelles, Lleida).

Josep Nogué

(Sant Hilari Sacalm, 1954). Resideix a Mollet entre 1961 i 1998. Graduat en disseny gràfic a l'Escola Massana on ha impartit classes de dibuix. També ha donat classes d'art a Sant Hilari i ha treballat en els camps del disseny, la pintura i la il·lustració. És l'autor dels rellotges de sol a Can Climent a Sant Pere de Ribes i el dels Lluïsos de Gràcia a Barcelona; ha dissenyat el vestuari dels Pastorets per a la companyia La Inestable i ha fet pintures murals com les del museu de les Coves de Serinyà. Les seves obres han estat exposades a Mollet, Granollers, Sant Pere de Vilamajor,

el Castell de Montesquiu i també a ARCO. L'any 2004 va publicar el llibre *Manual del creador, el poder de les formes* un estudi sobre el procés i analogia de les formes a partir de les fitxes d'escacs. Pel que fa a Mollet, ha fet nombrosos cartells per a l'Ajuntament, és l'autor del còmic *Cròniques Molletanes* de 1998, i el 1982 va construir amb Cesc Bas els gegants de Mollet. Pel que fa a l'àmbit escultòric, quan Bas va morir, Nogué es va comprometre a finalitzar l'escultura *El relleu: a tots els vells del món*, i l'any 1999 va dissenyar el monument *Homenatge a Cesc Bas*.

Cristóbal Ramírez Garcerán

(Larache, Marroc, 1950). Arquitecte des de 1976 per l'ETSAB (Barcelona). Ha desenvolupat projectes públics i privats en l'àmbit de la construcció i rehabilitació d'edificis d'habitatges, oficines, laboratoris, biblioteques, camps de futbol, pavellons esportius, bars i discoteques. També desenvolupa temes d'arquitectura legal com a membre de l'Agrupació d'Arquitectes, Experts, Pericials i Forenses, especialitat en la qual està diplomada per la Universitat Pompeu Fabra. Des de l'any 2004 és director de Zarquia Arquitectura SLP, de Barcelona, on coordina un conjunt de professionals amb experiència des del sector immobiliari i de la construcció, fins l'interiorisme.

La incorporació d'elements artístics a la seva arquitectura ha estat una constant, per exemple amb l'escultura *Moll de Mollet* a la rehabilitació de la Biblioteca de Can Mulà o a Sant Quirze del Vallès, i amb elements pictòrics i de color com per exemple a la rehabilitació d'habitatges al barri de Singuerlín a Santa Coloma de Gramanet, i a la Vinyala i Can Ros a Sant Vicenç dels Horts.

Beatriz Salcedo Arochena

(A Coruña, 1977). Va estudiar a la *Escuela de Artes i Oficios de A Coruña* i va fer cursos de perfeccionament en fosa de bronze a l'escola Debarde de Guipúscoa. L'any 1998 va establir la seva pròpia empresa (Duna Arts Crafts, SL) a Arteixo (A Coruña) en associar-se amb Iría Rodríguez i Miguel Couto, amb els quals va rebre l'any 1999 el Premi nacional d'innovació de l'artesanía (Innova). Van començar amb petites escultures per a regals corporatius i van anar ampliant el taller fins a fer obres de gran format per a organismes públics i empreses. Destaquem el monument als *Percebeiros* a Corme (A Coruña), el 2005, i el bust de Rosalia de Castro *Mirant a Galicia*, que tenim a Mollet.

Serra-Vives-Cartagena Arquitectes

Jordi Cartagena Miret (Manresa, 1965), Lluís Vives Sanfeliu (Barcelona, 1949), Enric Serra (Barcelona, 1948) són arquitectes per l'ETSAB-UPC. Serra i Vives fundaren l'estudi d'arquitectura l'any 1980 i Carta-

gena s'hi associà l'any 1993. Cartagena, entre 1996 i 1998, exerceix com a professor del departament de projectes arquitectònics a l'ETSAB-UPC. Projectista i director d'obres del seu estudi d'arquitectura.

Vives, des de 1976 fins a l'actualitat, és professor associat al departament de projectes arquitectònics de l'ETSAB-UPC.

Serra (Barcelona, 1948) es doctorà l'any 1993 i és membre del laboratori d'urbanisme de Barcelona des de 1974. Ha publicat diversos llibres i articles i ha exercit com a professor al departament d'urbanisme i ordenació del territori a l'ETSAB-UPC des de 1975 fins a l'actualitat.

Tots tres tenen un ampli currículum en plantejaments urbans, espais públics, obra civil, escultura urbana, arquitectura interior i habitatges col·lectius. A Mollet són els responsables del projecte d'urbanització de Can Mulà, que inclou el mercat municipal, l'Illa i la Casa de la Vila.

Alberto de Udaeta Font

(Barcelona, 1947). Estudià a l'Escola d'Arts Aplicades de la Llotja de Barcelona, i entre 1970-1972 va cursar estudis d'Enginyeria Industrial al Northern Alberta Institute of Technology d'Edmonton i de Disseny a la Universitat de Manitoba (Canadà). Ha treballat com a dissenyador industrial als EUA i a diversos països europeus. L'any 1982 va decidir dedicar-se exclusivament a l'escultura i es va traslladar a Sant Feliu de Guíxols on actualment treballa i resideix. Fa gran diversitat d'escultures de petit format, però té nombroses escultures públiques de gran format arreu de Catalunya: Platja d'Aro, Viladecans, Begur, Gavà, Esplugues de Llobregat, Barcelona, Palafrugell, el Prat de Llobregat, i també a l'Aràbia Saudita. Treballa amb bronze, Cor-ten®, acer inoxidable i fosa de ferro. A Mollet tenim la seva escultura *L'ombra de l'estil*.

Ricard Vaccaro

Pintor i Escultor. Graduat en Arts Aplicades. Especialitat de Pintura per l'Escola Massana i Arts i Oficis. Ha fet nombroses exposicions de pintura a Barcelona, Sitges, Sant Boi, Tarragona, Perpinyà, Cornellà, i les seves escultures públiques es troben arreu de Catalunya i a Santiago de Xile. Ha estat el dissenyador de les escultures al premi Català de l'Any de les darreres edicions, és també dissenyador de joies i ha estat l'autor de l'escenografia de Persèfone en l'espectacle de dansa *Six pièces choréographiques* a Aix en Provence. Pel que fa a Mollet, va fer donació al Centre d'Estudis per la Democràcia Jordi Solé Tura de l'escultura *Estrats de la memòria: homenatge a Jordi Solé Tura*.

Pedro Vico Ruiz

Arquitecte. Entre el 2006-2010 va ser arquitecte municipal a l'Ajuntament de Mollet, on va fer tasques de redacció de projectes i di-

recció d'obres, entre d'altres, el Centre de Dia per a Discapacitats Severs i Profunds, la reforma i ampliació de l'Escola Municipal de Música de Can Gomà o la urbanització de l'entorn del nou Hospital de Mollet. Des de 2010 i fins a l'actualitat exerceix com a arquitecte municipal a l'Ajuntament de Cerdanyola del Vallès.

5. BIBLIOGRAFIA

- AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS (1993) Calendari 1994. DL-B-33191-93
- AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS (1995). *Antològica Cesc Bas – Història d'una lluita*. Centre Cultural Can Mulà, del 14 set al 29 oct 1995.
- AJUNTAMENT DE MOLLET DEL VALLÈS (2005). Art al carrer: Mollet ciutat per l'art. Fitxes i itineraris. 26 fitxes.
- ANDRINO MUÑOZ, M. (2011). La escultura urbana como nexo de convivencia: Identidad y reflejo del lugar en el área del Vallès. Tesis Doctoral Universitat de Barcelona, 2925 p. Barcelona.
- ALDOMÀ PUIG, A. http://www.aldomaiscla.com/catala/curriculum_aldoma.htm
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1999). Expedient 22/99, inclou Ref. 238 COOB/99022 del 29/3/1999. Projecte de Monument a Cesc Bas. Preparat pel cap d'oficina de Via Pública, Trànsit i Transports, Xavier Rabal.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1979). Expedient 8/1979. Donació a aquest Ajuntament d'un monument a Rafael Casanova, amb motiu de l'11 de setembre per l'Associació de Veïns Centre.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1991). Expedient 13/1991. Elaboració monument per a la pl. Amical Mauthausen.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1992). Expedient 1/1992. Encàrrec creació element escultòric a ubicar al parc de Lluís Companys.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1992). Expedient 2/1992. Treballs fundició corresponents a un element escultòric a ubicar al parc de Lluís Companys.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1992). Expedient 39/1992. Encàrrec element escultòric- rambla Nova.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1993). Expedient 25/1993. Adjudicació de la realització del monument del Mil·lenari de Mollet del Vallès.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1993). Expedient 48/1993. Base del monument del Mil·lenari de Mollet del Vallès.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1995). Expedient 44/1995. Base per a monument Mollet del Vallès a tots els vells del món.
- ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (1999). Expedient 9/1999. Pro-

jecte d'escultura per a la rotonda de la cruïlla de l'avinguda Jaume I i el c. Enric Morera.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2007). Àrea d'Obres, Serveis i Transports. Expedient COOB/07008. Enjardinament de la rotonda a l'encreuament entre c. Nicaragua amb c. Gallecs.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2008). Expedient COOB/08080. Condicionament de l'entorn del nou hospital, prolongació del c. Sta. Perpètua, entre els c. Álvarez de Castro i ronda dels Pinetons.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2008). Expedient Ref. 115-U. Projecte de condicionament de l'entorn del nou hospital. Prolongació del c. Sta. Perpètua entre els c. Álvarez de Castro i ronda dels Pinetons.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2008). Expedient Ref. 234-U. COOB/08054. Enjardinament de la rotonda de la Vinyota i de la mitgera de la rambla Pompeu Fabra.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2009). Expedient COOB/09014. Urbanització de la rotonda del Bosc i del seu entorn immediat. Àrea d'obres, serveis i transports.

ARXIU MUNICIPAL MOLLET DEL VALLÈS (2009). Expedient Ref. 303-RU. Proyecto de inversión local para el empleo-Gobierno de España. Proyecto de reurbanización de la rotonda del Bosc y su entorno inmediato.

RAMON AUMEDES I FARRÉ. <http://sarandaca.com/>

BAS ORODEA, C. (1993). "Monument al Mil·lenari de Mollet del Vallès". *Notes*, 7: 13-16. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès. <http://www.raco.cat/index.php/Notes/article/viewFile/24296/24132>

FÉLIX BENTZ, J. (1998). *Abelló*. Editorial AUSA. 355 p. Sabadell.

FÉLIX BENTZ, J. (2012) "Ricard Mira, l'escultor martorellenc". *Notes*, 27: 193-196. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès.

JOAN BROSSA www.fundaciojoanbrossa.cat

CRUELLS, M., LLORCA, N., MOLERA, P., ROCA, A., VIÑALS, J. (2007). *Ciència dels Materials*. Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona. 458 p. Barcelona.

DF STUDIO SCP. <http://www.dfstudio.es/dfstudioweb/DIAZ+GALLARDO.html>

FORT I MARRUGAT, O. (1998). "Joan Brossa A Mollet". *Notes*, 12: 73-77. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès.

FORT I MARRUGAT, O. (2009). "Brossa i Mollet". *Notes*, 24: 145-156. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès.

FORT I MARRUGAT, O.; TURA I CAMAFREITA, M.; PUIG, A.; ARIMON I

VENTURA, G. (2003). *Brossa A Mollet*. B-3974-03, 68 p. Edició: Ajuntament de Mollet del Vallès i Fundació Municipal Joan Abelló. Mollet del Vallès.

GARCIA I MONSERRATE, A. (2004). "L'obra i la figura de Francesc Bas i Orodea". *Notes*, 19: 25-48. Centre d'Estudis Molletans. Mollet del Vallès.

GARRIGA I MIQUEL, J. (1990). *Coral El Clavell, 75 anys d'història: 1913-1988*. Edita Ajuntament de Mollet del Vallès, 67 p. Mollet del Vallès.

GENERALITAT DE CATALUNYA. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Institut Català del Sòl. (1995). Clau 230.11. Projecte de rellotge de sol al sector Gallecs-La Creueta Mollet del Vallès.

GONZÁLEZ, L. (1996). "L'artista Joan Abelló de Mollet comença una nova etapa com a escultor". *El 9 nou*, 15-Gener 1996, p.15.

LUÍS GUEILBURT TALMAZÁN. <http://usuaris.tinet.cat/lgt/cv.htm>

HERMOSILLA, M. (1990). "El ministre de Cultura inaugura una plaça i l'Escola de Música de Mollet" *El 9 nou*, 6-Maig 1991.

HERMOSILLA, M. (1991) "La Maquinista obtindrà 15.000 milions amb el seu trasllat a Mollet". *El 9 nou*, 5-Octubre 1990.

RICARD MIRA LÓPEZ. <http://www.ricardmira.eu/publica.html>. <http://www.raco.cat/index.php/Notes/article/viewFile/249992/334529>

MUSEU ABELLÓ. <http://www.museuabello.cat/biografia/>

NIPPON STEEL & SUMIMOTO METAL CORPORATION. (2012). Cor-Ten®. http://www.nssmc.com/product/catalog_download/pdf/A006en.pdf

PÉREZ I GÓMEZ, X. (2008). "La Garriganga". *Campsentelles*, 11: 96-101. Centre d'Estudis Santfostencs-Amics de Cabanyes. Sant Fost de Campsentelles.

QUATRE CANTONS (2007), "El museu Abelló renova l'exposició permanent", 113, p. 10.

QUATRE CANTONS (2009), "Ens deixa el mestre Joan Abelló", 137, p. 14.

RICARD VACCARO. <http://www.vaccaro.info/>

SERRA-VIVES-CARTAGENA ARQUITECTES. <http://www.svcarquitectura.com/>

SOUTO CARBALLO, C. (2005). "Quería resaltar la fuerza de la profesión del percebeiro". *La voz de Galicia*, 13-Juliol 2005.

ALBERTO DE UDAETA <http://www.udaeta.com/>

VOLTES BOU, P. (2000). *Joan Abelló el cielo y la tierra*. Editorial Mediterrània. 157 p. Barcelona.

6. AGRAÏMENTS I DEDICATÒRIA

Aquest estudi no hagués estat possible sense la col·laboració d'autors, autoritats locals i personal de l'Ajuntament i del CEM. A tots ells els vull agrair de tot cor el seu temps, els seus testimonis i tot el material que han posat a la meua disposició. A continuació trobareu els seus noms per ordre alfabètic. Gràcies també a l'Enrique Teruel, el meu marit, pel temps compartit amb la cinta mètrica i la càmera!

Autors: Ramon Aumedes, Joaquim Camps Giralt, Jordi Cartagena, Alejandro Díaz, Esther Gallardo, Luis Gueilburt Talmazán, Ricard Mira López, Josep Maria Mompín Valeri, Àngel Naval i Duran, Josep Pi i Morral, Cristóbal Ramírez Garcerán, Xavier Rabal Vallespín, Joaquim Royo, Neus Solé, Alberto de Udaeta, Ricard Vaccaro i Pedro Vico.

Autoritats locals: Oriol Fort i Marrugat (Regidor de cultura entre 1991-2003 i regidor d'acció institucional entre 2003-2007), Josep Maria Garzón Llavina (Tinent d'alcalde des de 1987. En el moment d'aquesta publicació, regidor de Plantejament urbanístic), Josep Monràs i Galindo (Alcalde de Mollet des de 2004 i en el moment d'aquesta publicació) i Montserrat Tura i Camafreita (Alcaldessa de Mollet entre 1987 i 2003).

Testimonis: Albert Adami Rabasa, Isabel Ares (Presidenta d'Irmandade a Nosa Galiza de Mollet del Vallès entre 2004-estiu 2013). Josep M. Blanch, Josep Cortada (Tallers Cortada). Yolanda Eslava Pérez, Lluís Vidiella Pujol i Lluís Vidiella Romero (Foneria Artística Ginfer). Edmon Esquiva (Tallers Megama, SA – Badalona). Alba Guerra Recas (Departament de comunicació de Merck). Jaume González Balasch (Manufactures Dferro, Guissona). Àngel Huntingford (Hotel Catalan). Victòria Pérez Miralles (Fundació Municipal Joan Abelló). Salvador Roura Miralbell (Construccions Metàl·liques Salvi, SL).

CEM i Ajuntament de Mollet: Glòria Arimon i Ventura, Jordi Bertran i Duarte, Maria Rosa Boada i Gallego, Laia Bosch Valentí (Estudis i Patrimoni Documental), Isidre Garcia i Algué (Arxiu Històric Municipal).

Voldria dedicar aquest estudi a la Lourdes Freixa: amiga, companya, professora, investigadora, vitalista, entusiasta, treballadora, lluitadora, i el més important...una Gran Persona en majúscules.

Guia de les escultures de Mollet del Vallès.

Metalls, tècniques i curiositats

Aquesta publicació dona a conèixer les escultures metàl·liques que trobem als espais públics de Mollet. Les descriu des d'una perspectiva tècnica: els aliatges que les conformen, les tècniques d'unió emprades i les formes de protegir-les de la corrosió ambiental, però alhora, l'explicació va acompanyada de la motivació, el simbolisme i l'ànima que van promoure i donar essència a aquestes obres. La informació s'organitza en fitxes, on trobareu tant les dades tècniques obtingudes de l'observació i dels projectes tècnics consultats, com també un recull d'anècdotes, curiositats i simbolismes associats a cada escultura, fruit de les converses amb autors, responsables municipals i empreses involucrades. L'objectiu és convidar-vos a ramblejar, a redescobrir en família el nostre patrimoni, i, en definitiva, a valorar-lo i estimar-lo.

L'autora

Maria Asunción Valiente Bermejo (1972) és doctora en Ciències Químiques i Enginyera en Soldadura. Es dedica a la recerca en el camp de la metal·lúrgia de la soldadura. L'any 2012 va guanyar el premi internacional Henry Granjon per l'Institut Internacional de Soldadura (IIW) i l'any 2013 va ser nomenada vicepresidenta de la comissió IX-H de l'IIW que estudia la soldabilitat dels acers inoxidables i dels aliatges de níquel. Actualment treballa com a investigadora per a la Högskolan Väst (University West), Trollhättan (Suècia). Resideix a Mollet del Vallès (Barcelona) i és membre del Centre d'Estudis Molletans (CEM).

Abstract

This publication presents a comprehensive study on the current 35 metal artwork pieces located in public spaces of Mollet del Vallès. The sculptures are described from a technical perspective: metallic alloys, joining techniques and protective mechanisms against corrosion are described. However, this research also reveals interesting curiosities and secrets hidden by these sculptures. The information is organised in clear datasheets, where the technical details from the experimental observation and from the official technical project reports are summarised. The symbolisms, anecdotes and curiosities included in this work were gathered during fruitful conversations with authors, authorities and companies involved in the execution of the metal works. The main aim of this research is to invite the reader to stroll into town, to rediscover our heritage, to appreciate it and to make new generations love it.

Ajuntament de Mollet del Vallès

9 788493 802585